

Selvitys ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeen soveltuvuudesta valtionhallinnon kielitutkinnon korvaavaksi kielikokeeksi

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:10

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä.

Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar.

Selvitys ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeen soveltuvuudesta valtionhallinnon kielitutkinnon korvaavaksi kielikokeeksi

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:10

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö

Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto

Meritullinkatu 10, Helsinki

PL 29, 00023 Valtioneuvosto

<http://www.minedu.fi/julkaisut/index.html>

Yliopistopaino, Helsinki 2003

ISBN 952-442-194-1 (PDF 952-442-378-2)

ISSN 1458-8102

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:10

Kuvailulehti

Julkaisija

Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä

13.3.2003

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Selvitysmies Aatos Lahtinen	Julkaisun laji Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä	
	Toimeksiantaja Opetusministeriö	
	Toimielimen asettamispv 8.11.2002	Dnro 60/043/2002

Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen)

Selvitys ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeen soveltuvuudesta valtionhallinnon kielitutkinnon korvaavaksi kielikokeeksi

(Utredning om huruvida provet i det andra inhemska språket i studentexamen är lämpligt som språkprov i stället för språkexamen för statsförvaltningen)

Julkaisun osat

Tiivistelmä

Selvitysmiehen tehtävänä oli laatia selvitys ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeen soveltuvuudesta valtionhallinnon kielitutkinnon korvaavaksi kielikokeeksi.

Selvitysmies on perehtynyt valtionhallinnon kielitutkintojärjestelmään sekä valtionhallinnon kielitutkintojärjestelmän uudistustyöryhmän esittämiin toimenpiteisiin. Selvitysmies pitää kannatettavana uudistustyöryhmän ehdotusta, että valtionhallinnon kielitutkinto voitaisiin osoittaa kielitaidon eri komponentteja mittaavilla osakokeilla.

Selvitysmies esittää, että valtionhallinnon kielitutkinnon voi korvata ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen A- tai B-tason kokeen ja sopivan suullisen taidon osoituksen avulla seuraavasti:

- 1) *Hyvä suullinen ja kirjallinen taito:* ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen A-tason koe vähintään arvosanalla eximia cum laude approbatur sekä valtion kielitutkinnon suullisen taidon koe tai siihen rinnastettava suullisen taidon koe hyvää vastaavalla arvosanalla.
- 2) *Tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito:* ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen A-tason koe vähintään arvosanalla cum laude approbatur tai B-tason koe vähintään arvosanalla eximia cum laude approbatur sekä valtion kielitutkinnon suullisen taidon koe tai sitä korvaava suullisen taidon osoitus tyydyttävää vastaavalla arvosanalla.
- 3) *Erinomainen ymmärtämisen taito:* ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen A-tason koe vähintään arvosanalla eximia cum laude approbatur.
- 4) *Hyvä ymmärtämisen taito:* ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen A-tason koe vähintään arvosanalla cum laude approbatur tai B-tason koe vähintään arvosanalla eximia cum laude approbatur.
- 5) *Tyydyttävä ymmärtämisen taito:* ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen A-tason koe vähintään arvosanalla approbatur tai B-tason koe vähintään arvosanalla cum laude approbatur.

Sopivia suullisen taidon osoituksia ovat ainakin: yleisen kielitutkinnon suullisen kielitaidon koe, yliopistojen ja korkeakoulujen suullisen taidon kielikoe, Opetushallituksen lukioille laatima suullisen kielitaidon koe tai lukion päättötodistuksen arvosana toisessa kotimaisessa kielessä.

Ehdotus ei edellytä uusien kielikokeiden kehittämistä, joten se on välittömästi toteutettavissa.

Ehdotus monipuolistaisi valtionhallinnon kielitutkinnon suoritus tapoja ja sitä tietä lisäksi suoritusten määrää. Tämä puolestaan edistäisi toisen kotimaisen kielen osaamista valtionhallinnossa.

Selvitysmies tutki myös mahdollisuutta kehittää ylioppilastutkintoa siten, että siihen liitettäisiin puhumisen taitoa mittaava osio. Selvitysmiehen käsityksen mukaan tähän liittyy sellaisia kielitaidon mittaamiseen ja kokeen järjestämiseen liittyviä ongelmia sekä taloudellisia näkökohtia, että asiaan voidaan ottaa kantaa vasta lisäselvitysten jälkeen.

Avainsanat (asiasanat)

ylioppilastutkinto, toisen kotimaisen kielen koe, valtionhallinnon kielitutkinto, kielitaito, kielikoe, kielitutkintojärjestelmä

Muut tiedot

Sarjan nimi ja numero

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003: 10

ISSN

1458-8102

ISBN

952-442-194-1

(PDF 952-442-378-2)

Kokonaissivumäärä

44

Kieli

suomi

Hinta

Luottamuksellisuus

julkinen

Jakaja

Yliopistopaino

Kustantaja

Opetusministeriö

Presentationsblad

Utgivare

Undervisningsministeriet

Utgivningsdatum

13.3.2003

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare)		Typ av publikation Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar	
Utredare Aatos Lahtinen		Uppdragsgivare Undervisningsministeriet	
		Datum för tillsättandet av organet 8.11.2002	Dnr 60/043/2002
Publikation (även den finska titeln) Utredning om lämpligheten i provet i det andra inhemska språket i studentexamen som språkprov i stället för språkexamen för statsförvaltningen (Selvitys ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeen soveltuvuudesta valtioonhallinnon kielitutkinnon korvaavaksi kielikokeeksi)			
Publikationens delar			
Sammandrag			
<p>Utredaren hade i uppdrag att göra en utredning om huruvida provet i det andra inhemska språket i studentexamen är lämpligt som ersättande språkprov när kravet är språkexamen för statsförvaltningen.</p> <p>Utredaren har studerat systemet för språkexamina för statsförvaltningen samt de åtgärder som föreslogs av arbetsgruppen för en revidering av systemet. Utredaren anser att revideringsgruppens förslag om att en språkexamen för statsförvaltningen skall kunna visas genom delprov som mäter olika komponenter i språkkunskaperna bör understödas.</p> <p>Utredaren föreslår att språkexamen för statsförvaltningen kan kompenseras med provet i det andra inhemska språket på A- eller B-nivå i studentexamen och muntliga kunskaper som visas på lämpligt sätt som följer:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <i>Goda muntliga och skriftliga kunskaper:</i> minst vitsordet <i>eximia cum laude approbatur</i> i provet i det andra inhemska språket på A-nivå i studentexamen samt ett vitsord som motsvarar goda kunskaper i provet i muntlig förmåga i statens språkexamen eller därmed jämförbart prov i muntlig förmåga. 2) <i>Nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper:</i> minst vitsordet <i>cum laude approbatur</i> i provet i det andra inhemska språket på A-nivå i studentexamen eller, på B-nivå, minst vitsordet <i>eximia cum laude approbatur</i> samt ett vitsord som motsvarar nöjaktiga kunskaper i provet i muntlig förmåga i statens språkexamen eller i visade kompenserande muntliga kunskaper. 3) <i>Utmärkt språkförståelse:</i> minst vitsordet <i>eximia cum laude approbatur</i> i provet i det andra inhemska språket på A-nivå i studentexamen. 4) <i>God språkförståelse:</i> minst vitsordet <i>cum laude approbatur</i> i provet i det andra inhemska språket på A-nivå i studentexamen eller, på B-nivå, minst vitsordet <i>eximia cum laude approbatur</i>. 5) <i>Nöjaktig språkförståelse:</i> minst vitsordet <i>approbatur</i> i provet i det andra inhemska språket på A-nivå i studentexamen, eller på B-nivå minst vitsordet <i>cum laude approbatur</i>. <p>Lämpliga sätt att visa muntliga kunskaper är åtminstone genom provet i muntliga språkkunskaper i en allmän språkexamen, språkprovet i muntlig förmåga vid universitet och högskolor, Utbildningsstyrelsens prov i muntliga språkkunskaper för gymnasier eller vitsordet i det andra inhemska språket på avgångsbetyget från gymnasiet.</p> <p>Förslaget förutsätter inga nya former av språkprov och kan således genomföras omedelbart. Förslaget innebär fler olika sätt att avlägga språkexamen för statsförvaltningen och därigenom ett ökat antal prestationer. Detta igen främjar kunskaperna i det andra inhemska språket inom statsförvaltningen.</p> <p>Utredaren undersökte även möjligheten att utveckla studentexamen så att man i den tar in en del som mäter den muntliga förmågan. Enligt utredarens mening är detta förknippat med sådana problem med att mäta språkkunskaperna och med att ordna provet, liksom även med ekonomiska synpunkter, att det är möjligt att ta ställning till frågan först efter ytterliga utredningar.</p>			
Nyckelord studentexamen, provet i det andra inhemska språket, språkexamen för statsförvaltningen, språkkunskaper, språkprov, språkexamenssystem			
Övriga uppgifter			
Seriens namn och nummer Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2003:10		ISSN 1458-8102	ISBN 952-442-194-1 (PDF 952-442-378-2)
Sidoantal 44	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Universitetstrycket		Förlag Undervisningsministeriet	

Opetusministeriölle

Valtionhallinnon kielitutkintoja koskevia säädösehdotuksia valmistellut työryhmä luovutti ehdotuksensa opetusministeriölle 27.6.2002. Työryhmän ehdotuksen pääasiallinen sisältö koski valtionhallinnon kielitutkintojen järjestelmän selkiyttämistä ja laadun kehittämistä sekä rinnasteisten kielitaidon osoittamiskeinojen monipuolistamista.

Opetusministeriö piti tärkeänä, että vielä edellä mainitun esityksen jälkeen selvitetään ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeen käyttö- ja kehittymismahdollisuuksia julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavan suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisessa. Tämän vuoksi opetusministeriö päätti 8.11.2002 kutsua ylioppilastutkintolautakunnan puheenjohtajan, professori Aatos Lahtisen selvitysmieheksi laatimaan selvityksen ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeen soveltuvuudesta valtionhallinnon kielitutkinnon korvaavaksi kielikokeeksi.

Selvitysmiehen tehtäväksi annettiin erityisesti:

1. Selvittää mahdollisuuksia osoittaa työelämän vaatimuksia vastaava toisen kotimaisen kielen taito ylioppilastutkinnon yhteydessä.
2. Selvittää ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeen rakenteen ja toimeenpanon kehittämistä koskevia vaihtoehtoja.
3. Kartoittaa erilaisten vaihtoehtojen etuja ja haittoja.
4. Arvioida vaihtoehtoista aiheutuvia kustannuksia.

Opetusministeriössä yhdyshenkilönä selvitystyössä toimivat opetusneuvos Raija Meriläinen ja vanhempi hallitussihteeri Salla Rinne.

Selvitysmiehen tuli saada työnsä päätökseen 28.2.2003 mennessä.

Selvitysmies on mahdollisuuksiensa mukaan perehtynyt annettuun tehtäväkenttään sekä kuullut asiantuntijoita. Tältä pohjalta on syntynyt pyydetty selvitys. Saatuaan työnsä valmiiksi selvitysmies jättää muistionsa kunnioittaen opetusministeriölle.

Helsingissä 28. päivänä helmikuuta 2003

Aatos Lahtinen

Sisällys

1	<u>Johdanto</u>	9
2	<u>Kielitutkintojen nykytila</u>	11
2.1	Kielitaidosta	11
2.2	Valtion kielitutkinnot	11
2.3	Kielitaidon saavuttaminen opintojen yhteydessä	12
2.4	Yliopistojen ja korkeakoulujen perustutkintoihin sisältyvät kielikokeet	12
2.5	Yleinen kielitutkinto	13
3	<u>Laki julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta</u>	14
4	<u>Valtionhallinnon kielitutkintojärjestelmän uudistaminen</u>	15
4.1	Valtionhallinnon kielitutkintojärjestelmän uudistustyöryhmä	15
4.2	Uudistustyöryhmän ehdotus kielitutkintojärjestelmäksi	16
4.3	Kielitutkinnon suorittamisen vaihtoehdot	17
5	<u>Ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeet</u>	19
5.1	Lukiokoulutus	19
5.2	Toisen kotimaisen kielen opetussuunnitelman perusteet	20
5.3	Ylioppilastutkinto	21
5.4	Toisen kotimaisen kielen koe	21
6	<u>Kielitaidon osoittaminen ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeella</u>	24
6.1	Lähtökohta	24
6.2	Ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen koe contra yliopistojen ja korkeakoulujen perustutkintoon kuuluva toisen kotimaisen kielen koe	25
6.3	Ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen koe contra valtionhallinnon nykyinen kielikoe	27
6.4	Summa summarum	28
7	<u>Ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeen kehittäminen</u>	30
7.1	Yleistä	30
7.2	Kansainvälistä käytäntöä	31
7.3	Suullisen kielitaidon koe	31
8	<u>Ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen koe valtionhallinnon kielitutkintoa korvaavana kokeena</u>	35
8.1	Lähtökohta	35
8.2	Kirjallinen taito	36
8.3	Ymmärtämisen taito	37
8.4	Puhumisen taito	38
8.5	Suullisen kielitaidon koe ylioppilastutkinnossa	40

9	<u>Selvitysmiehen ehdotus</u>	41
9.1	Lähtökohta	41
9.2	Ehdotus	41
9.3	Työelämän vaatimukset vastaava toisen kotimaisen kielen taito	43
9.4	Ehdotuksen vaikutuksista	43
9.5	Ylioppilastutkinnon kehittäminen	44

1 Johdanto

Suomi on historiallisista syistä kaksikielinen maa, jossa on yli tuhat vuotta puhuttu sekä suomea että ruotsia. Tältä pohjalta on luonnollista pitää tärkeänä sitä, että Suomen kansallaisen kyky ja mahdollisuudet toimia kotimaassaan ovat mahdollisimman riippumattomia siitä, puhuuko kansalainen suomea vai ruotsia.

Kaksikielisyyden periaate vahvistettiin Suomen itsenäistyessä Hallitusmuodossa, sen 14 §:ssä. Viimeksi asiasta on säädetty uudessa perustuslaissa (731/1999). Sen kielellisiä oikeuksia käsittelevän 17 § ensimmäinen ja toinen momentti kuuluvat.

Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi.

Jokaisen oikeus käyttää tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa asiassaan omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia, sekä saada toimituskirjansa tällä kielellä turvataan lailla. Julkisen vallan on huolehdittava maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisistä ja yhteiskunnallisista tarpeista samankaltaisten perusteiden mukaan.

Vuoden 1919 Hallitusmuodon pohjalta säädettiin Laki valtion virkamiehiltä vaadittavasta kielitaidosta (149/1922), joka edelleen on olennaisilta osiltaan voimassa. Sitä täydentävän asetuksen viimeisin versio on Asetus suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta (442/1987). Tämän lisäksi on erillisiä säännöksiä eräiden virkamiesryhmien kielitaidosta, kuten Evankelis-luterilaisen kirkon henkilöstön (Kirkkolaki (1054/1993)) ja tuomareiden (Tuomarien nimittämisestä annettu laki (205/2000)). Valtionhallinnon ulkopuolisen kielitaidon osoittamisen yhtenäistämiseksi on säädetty Laki yleisistä kielitutkinnoista (668/1994).

Vuoden 1922 kielilakia alettiin 1990-luvulla pitää sekä sisällöllisesti että lakiteknisesti vanhentuneena, vaikkakin lain perusydin arvioitiin edelleen päteväksi. Uuden perustuslain säätämisen yhteydessä katsottiin tärkeäksi selvittää sen vaikutukset myös kielilainsäädäntöön. Niinpä valtioneuvosto asetti 26.8.1999 kielilakikomitean, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus uudeksi Suomen kansalliskieliksi, suomea ja ruotsia, koskevaksi kielilakiiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi.

Kielilakikomitea jätti mietintönsä valtioneuvostolle 15.6.2001 (KM 2001:3). Siinä se ehdotti uutta kielilakia vuoden 1922 kielilain tilalle, uutta lakia henkilöstön kielitaitovaa-

timuksista julkisissa palvelussuhteissa sekä eräitä muita tarpeellisiksi katsomiaan lakimuutoksia. Komitea painotti, että kysymys ei ollut niinkään täysin uuden lain säätämisestä, vaan ennemmin vanhan lain ajanmukaistamisesta. Esityksen pohjalta hallitus antoi eduskunnalle esityksen uudeksi kielilainaksi (HE 92/2002). Eduskunta hyväksyi uuden kielilain sekä siihen liittyvät eräät muut lait ja lakimuutokset 11.2.2003. Kielilain sekä muiden hyväksytyjen muutosten on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2004.

Kielilakikomitean ehdottamien ja eduskunnan hyväksymien uusien lakien joukossa on Laki julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta. Tällä lailla on tarkoitus korvata vanha valtion virkamiehiltä vaadittavasta kielitaidosta annettu laki. Lisäksi uusi laki on soveltamisaltaan aiempaa laajempi. Se koskee paitsi valtion, niin myös kuntien ja kuntayhtymien sekä itsenäisten julkisoikeudellisten laitosten virkamiehiltä vaadittavaa kielitaitoa.

Lain mukaan kielitaito todetaan edelleen pääsääntöisesti suorittamalla erityinen valtionhallinnon kielitutkinto. Lain 13 §:n mukaan voidaan kuitenkin valtioneuvoston asetuksella säätää, millä tavoin suomen tai ruotsin taito voidaan valtionhallinnon kielitutkinnon sijasta osoittaa opintojen yhteydessä suoritetuilla kielikokeilla tai -opinnoilla. Opetusministeriön 4.12.2001 asettama valtionhallinnon kielitutkintojärjestelmän uudistamistyöryhmä on muistiossaan (OPM 25:2002) tehnyt ehdotuksen täksi asetukseksi. Asiaa on sen jälkeen ryhtynyt käsittelemään Opetushallituksen asettama valtionhallinnon kielitutkintojen perusteet -projekti.

Selvästi yleisin opintojen yhteydessä suoritettu kielikoe on ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen koe, jonka suorittaa vuosittain lähes 60 % ikäluokasta. Tämän kokeen käyttämistä kielikoetta korvaavana kokeena ei kuitenkaan ole ilmeisesti otettu aiemmin vakavan harkinnan alaiseksi.

2 Kielitutkintojen nykytila

2.1 Kielitaidosta

Vaikka vuoden 1922 kielilaki on todettu vanhentuneeksi ja korvataan uudella ensi vuoden alusta, säilyvät sen yleiset periaatteet ja niistä johdetut säännökset oleellisilta osiltaan edelleen. Peruseriaatteena on, että sellaiseen valtion virkaan pääsemistä varten, johon vaaditaan yliopistossa tai korkeakoulussa suoritettu loppututkinto, on osattava molempia kotimaisia kieliä erikseen säädetyssä laajuudessa. Tällöin yksikielisessä virka-alueessa on osattava alueen kieltä täydellisesti ja lisäksi ymmärrettävä toista kotimaista kieltä. Kaksi-kielisessä virka-alueessa on osattava alueen enemmistön kieltä täydellisesti ja lisäksi omattava toisen kotimaisen kielen suullinen ja kirjallinen taito.

Vuoden 1922 kielilain pohjalta annetussa asetuksessa (30.4.1987/442) suomen ja ruotsin taidon osoittamisesta säädetään erikseen edellä mainitusta, valtion virkaan vaadittavan suomen tai ruotsin taidon osoittamisesta.

Tämän asetuksen mukaan kielitaito osoitetaan erityisessä tutkinnossa, taikka katsotaan suoritetuksi opintojen yhteydessä asetuksessa säädetyllä tavalla. Kielitutkintojen järjestämiseksi toimii Opetushallituksen yhteydessä kaksi tutkintolautakuntaa, toinen suomen ja toinen ruotsin kieltä varten. Kumpaankin lautakuntaan kuuluu kolme vakinaista jäsentä sekä tarpeellinen määrä apujäseniä.

2.2 Valtion kielitutkinnot

Nykyisessä järjestelmässä on valtion virkaan vaadittavia kielitutkintoja neljä:

- 1) suomen tai ruotsin kielen täydellinen hallitseminen,
- 2) suomen tai ruotsin kielen suullinen ja kirjallinen taito,
- 3) suomen tai ruotsin kielen suullinen taito,
- 4) kyky ymmärtää suomen tai ruotsin kieltä.

Ensimmäistä tutkintoa sanotaan usein *isoksi kielikokeeksi* ja se suoritetaan tutkintolautakunnalle. Muita kolmea tutkintoa sanotaan usein *pieniksi kielikokeiksi* ja ne suoritetaan tutkintolautakunnan jäsenelle tai apujäsenelle.

Isoa kielikoetta on viime aikoina suoritettu vuosittain noin 200 suomen kielessä ja 50 ruotsin kielessä, pieniä kielikokeita noin 1 500 suomen kielessä ja 3 000 ruotsin kielessä. Toisin sanoen vuodessa on suoritettu kaikkiaan noin 1 700 kielikoetta suomen ja 3 050 ruotsin kielessä eli yhteensä vajaa 5 000 kielikoetta vuodessa. Tilastojen vajavaisuudesta johtuen luvut ovat arvioita.

2.3 Kielitaidon saavuttaminen opintojen yhteydessä

Nykyisen asetuksen mukaan ison tai pienen kielikokeen voi korvata opintojen yhteydessä osoitetulla kielitaidolla seuraavasti:

- Tutkintolautakunnan todistusta suomen tai ruotsin kielen täydellisestä hallinnasta ei vaadita henkilöltä siinä kielessä, jolla hän on saanut koulusivistyksensä ja suorittanut korkeakoulussa tai ammattikorkeakoulussa kypsyysnäytteen.
- Todistusta suomen tai ruotsin kielen hyvästä suullisesta ja kirjallisesta hallinnasta ei vaadita henkilöltä siinä kielessä, jolla henkilö
  - 1) on saanut koulusivistyksensä tai
  - 2) on suorittanut ylioppilastutkinnon, johon sisältyy hyväksyty arvosana tässä kielessä tai
  - 3) kielessä, jossa suorittanut vähintään 35 opintoviikon opinnot (cum laude opinnot) tai
  - 4) kielessä, jossa on suorittanut korkeakoulun perustutkintoon sisältyvän kielikokeen arvosanalla hyvä.
- Todistusta suomen tai ruotsin kielen tyydyttävästä suullisesta ja kirjallisesta hallinnasta ei vaadita henkilöltä siinä kielessä, jossa henkilö on suorittanut korkeakoulun perustutkintoon sisältyvän kielikokeen (arvosanalla tyydyttävä).
- Todistusta suomen tai ruotsin kielen ymmärtämisestä ei vaadita henkilöltä, joka on siinä kielessä suorittanut vähintään 15 opintoviikon opinnot (approbatur-opinnot).

Muita kohtia voidaan pitää suhteellisen selvinä. Sen sijaan korkeakoulun tai tarkemmin yliopiston tai korkeakoulun perustutkintoon sisältyvää kielikoetta on syytä tarkastella lähemmin.

2.4 Yliopistojen ja korkeakoulujen perustutkintoihin sisältyvät kielikokeet

Yliopisto- ja korkeakouluopiskelijan tulee pääsääntöisesti sisällyttää opintoihinsa yhden vieraan kielen tekstinymmärtämisen ja suullisen taidon opintojakso sekä toisen kotimaisen kielen suullisen ja kirjallisen taidon opintojakso. Tutkintoasetusten mukaan tavoitteena on antaa opiskelijalle sellainen kielitaito, jota hän tarvitsee menestyäkseen opinnoissaan ja opintojen jälkeen työelämässä. Yliopistot ja korkeakoulut järjestävät tavoitteiden mukaiset kielikurssit yleensä tiedekuntakohtaisesti tai jopa koulutusohjelmittain.

Toisen kotimaisen kielen opintojakso voidaan yleensä suorittaa joko kurssilla tai kokeella. Usein lisäksi tarjotaan valmennuskursseja niille opiskelijoille, jotka eivät ole suorittaneet lukion oppimäärää tai joiden taito ei muuten ole riittävä.

Tyypillisessä toisen kotimaisen kielen suoritusohjelmassa opintojakson voi suorittaa

- 1) kurssilla, johon osallistuville järjestetään kurssin päätteeksi suullinen ja kirjallinen loppukoe.
- 2) Kolmiosaisella kielikokeella. Ensimmäinen osa on ns. tasokoe. Siinä testataan oman alan keskeisen terminologian ja peruskieliopin hallintaa. Siinä hyväksytyt saavat osallistua suulliseen ja kirjalliseen kokeeseen, jotka ovat samat kuin em. kurssin käyneille.

Suullisessa kokeessa tutkitaan opiskelijan kykyä keskustella toisella kotimaisella kielellä omaan alaansa liittyvistä kysymyksistä.

Kirjallisessa kokeessa arvioidaan opiskelijan kykyä laatia toisella kotimaisella kielellä omaan alaansa liittyvä lyhyt kirjallinen esitys. Kokeessa saa yleensä käyttää sanakirjoja.

Yleisenä ohjeena on, että kokeet arvioidaan kuten ”valtion pieni kielikoe” (laki 149/22). Arvosanaksi voi saada joko hyvät tai tyydyttävät tiedot. Kokeet vastaanottaa pääsääntöisesti yksi kuulustelija. Kokeiden järjestämisestä tai kestosta ei yleensä ole yhdenmukaisia ohjeita. Tyypillinen suullinen koe saattaa kestää 15–30 min ja tyypillinen kirjallinen koe 2 tuntia. Käsitettä oma ala voidaan myös tulkita monella eri tavalla.

2.5 Yleinen kielitutkinto

Kansainvälistymisen lisääntyessä on eri yhteiskunnan sektoreilla lisääntynyt tarve saada näyttöä henkilöiden kielitaidosta. Tätä tarvetta tyydyttämään on luotu Opetushallituksen hallinnoimat Yleiset kielitutkinnot, jotka tulivat voimaan vuoden 1994 lailla (668/1994) ja asetuksella (669/1994). Niihin kuuluvat myös suomen ja ruotsin kielen tutkinnot. Tutkinnoissa mitataan aikuisten toiminnallista kielitaitoa, toisin sanoen sitä, miten luontevasti henkilö suoriutuu eri tehtävistä ja tilanteista, joissa vaaditaan kielen osaamista ja käyttämistä. Etukäteen valittavia testitasoja on kolme ja ositettavissa olevia hyväksytyjä taitotasoja kaikkiaan kuusi. Taitotasot on pyritty saamaan yhteismitallisiksi Euroopan Neuvoston kehittämän yleiseurooppalaisen viitekehysten taitotasosteikon kanssa. Yleisiä kielitutkintoja ei tähän mennessä ole hyväksytty valtion kielitutkintoa korvaavaksi kokeeksi.

Yleisten kielitutkintojen testit koostuvat kaikilla testitasoilla viidestä osakoikeesta, jotka ovat: puheen ymmärtäminen, tekstin ymmärtäminen, puhuminen, kirjoittaminen sekä rakenteet ja sanasto. Perus- ja keskitason testeissä puhumistesti tehdään kielistudiossa, ylimmän tason testi sisältää myös kasvokkaisen puhekokeen. Tavallisesti kaikki viisi osakoetta suoritetaan yhtenä päivänä noin kuudessa tunnissa.

Yleisten kielitutkintojen perusteista sekä tutkinnoissa käytettävien testien laatimisesta ja käytöstä päättää Opetushallitus. Avustavana elimenä toimii kielitutkintotoimikunta.

Yleisiä kielitutkintoja järjestetään Opetushallituksen luvalla. Yliopistot ja korkeakoulut eivät kuitenkaan tarvitse erillistä lupaa. Yleisen kielitutkinnon saa arvostella vain Opetushallituksen hyväksymä henkilö. Yleisiä kielitutkintoja suomen ja ruotsin kielessä järjestetään eri puolilla maata kaksi kertaa vuodessa. Tutkintoja ei toistaiseksi ole suoritettu erityisen runsaasti, johtuen ehkä osittain siitä, että tutkinnolla ei ole ollut varsinaista virallista asemaa. Vuonna 2001 oli suomen kielen tutkinnon suorituksia 254 ja ruotsin kielen 214 eli yhteensä 468 tutkintoa.

3 Laki julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta

Eduskunta hyväksyi uuden kielilain yhteydessä myös uuden lain julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta. Julkisyhteisöllä tarkoitetaan tässä mm. valtion viranomaisia, kunnallisia viranomaisia ja itsenäisiä julkisyhteisöllisiä laitoksia. Laki ei olennaisesti muuta aiempia käytäntöjä, mutta laajentaa niitä. Valtion henkilöstön suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset on uuden julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 6 §:n 1 momentissa muotoiltu seuraavasti:

Valtion henkilöstöltä, jolta edellytetään säädettynä kelpoisuusvaatimuksena korkeakoulututkintoa, vaaditaan kaksikielisessä viranomaisessa viranomaisen virka-alueen väestön enemmistön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä toisen kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Yksikielisessä viranomaisessa edellytetään viranomaisen kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä toisen kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa.

Kielilakikomitean mietinnön mukaan Suomessa on 452 kuntaa, joista 21 on yksikielisesti ruotsinkielisiä (näistä 16 Ahvenanmaan maakunnassa), 42 kaksikielisiä ja 389 yksikielisesti suomenkielisiä. Toisin sanoen, kunnista noin 91 % on yksikielisiä ja 9 % kaksikielisiä. Tässä mielessä lukumääräisesti suurin tarve on toisen kotimaisen kielen tyydyttävän ymmärtämisen taidon osoittamiseen, vaikka otetaan huomioon, että valtion viranomaisia, joiden virka-alueena on koko maa, koskee kaksikielisyysvaatimus.

Edelleen lain 13 §:ssä säädetään kielitaidon osoittamisesta yleisillä kielitutkinnoilla tai opintojen yhteydessä seuraavaa:

Valtioneuvoston asetuksella säädetään siitä, millä tavoin suomen tai ruotsin kielen taito voidaan valtionhallinnon kielitutkinnon sijasta osoittaa yleisistä kielitutkinnoista annetussa laissa (668/1994) tarkoitetuilla kielitutkinnoilla tai opintojen yhteydessä suoritetuilla kielikokeilla tai -opinnoilla.

Tämä asetus on valmisteilla. Pohjatyön on jo tehnyt opetusministeriön asettama valtionhallinnon kielitutkintojärjestelmän uudistustyöryhmä.

4 Valtionhallinnon kielitutkintojärjestelmän uudistaminen

4.1 Valtionhallinnon kielitutkinto- järjestelmän uudistustyöryhmä

Kielilakikomitean muistiossa todetaan, että käytännössä valtion virkamiesten kielitaito ei aina riitä uuden kielilain edellyttämien velvoitteiden toteuttamiseen. Komitea ei kuitenkaan katsonut uuden kielilain tavoitteiden toteuttamisen edellyttävän kielitaitovaatimusten yleistä laajentamista. Sen sijaan avainasemassa olevan henkilöstön kielitaidon tuli kielilakikomitean mielestä olla nykyistä parempi.

Opetusministeriö asetti 4.12.2001 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella valtionhallinnon kielitutkintoja koskevat säädösehdotukset ottaen huomioon kielilakikomitean mietinnössä esitetyt näkökohdat sekä hallituksen esitys uudeksi kielilaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi, erityisesti laki julkishallinnon henkilöstön kielitaitovaatimuksista. Tämä valtionhallinnon kielitutkintojärjestelmän uudistustyöryhmä jätti muistionsa opetusministeriölle 17.6.2002 (OPM 25:2002).

Työryhmän muistiossa todetaan, että yleisesti ottaen kielitutkintoasetuksen säännökset ovat toimineet sangan hyvin. Näin ollen kielitutkintoja ja niitä vastaavia muita kielitaidon osoittamisen keinoja koskevaan sääntelyyn ei tarvita suuria muutoksia. Kielitutkintoja koskeva sääntely ei kuitenkaan ole käytännössä ollut riittävän joustava. Se ei myöskään ole tarjonnut mahdollisuutta kielitaidon osoittamisen jaksottamiseen ja osittaiseen täydentämiseen.

Työryhmä piti epäkohtana sitä, että kielitaidon osoittamisen eri keinojen (valtion kielitutkinnot, koulusivistys, ylioppilastutkinto, korkeakoulujen kielikokeet ja –opinnot) välillä on suuria eroja, mm. kokeeseen osallistujan suorituksen arvioinnissa käytettävien arviointikäytänteiden osalta.

Jokainen valtion kielitutkintolautakunnan jäsen toimeenpanee valtion kielitutkintoja täysin itsenäisesti. Tutkintomenettelyyn ei liity mitään yhteismitallisuutta parantavaa menettelyä. Valtion kielitutkintojen ja korkeakouluissa järjestettävien kielikokeiden yhteismitallisuus jää nimikkeiden ja yleisten tavoitteiden asteelle. Myös eri korkeakoulujen kielikokeiden ja kieliopintojen keskinäinen erilaisuus on mitä ilmeisintä. On pelättävissä, että

valtion kielitutkintojen ja niihin rinnasteisen kielitaidon osoittamisen keinojen toimeenpanossa vallitseva kirjavuus vaarantaa tutkintosuoritusten vertailtavuuden ja yhteismitallisuuden.

Työryhmän mielestä on syytä monipuolistaa opintojen yhteydessä osoitettavan kielitaidon keinovalikoimaa. Erityisesti ylioppilastutkinnon äidinkielen kokeiden, suomi tai ruotsi toisena kielenä -kokeiden sekä toisen kotimaisen kielen kokeiden käyttöä kielitaidon osoittamisessa olisi syytä laajentaa.

Työryhmä totesi myös, että yleisten kielitutkintojen organisointi ja kehitystyö edustavat kielitaidon arvioinnin eurooppalaista kärkeä. Yleisiä kielitutkintoja ei kuitenkaan ole mahdollista järjestää niin joustavasti ja usein, että julkishallinnon kielitaidon osoittaminen voitaisiin asettaa niiden varaan. Niistä saatavaa tietoa voidaan kuitenkin hyödyntää valtionhallinnon kielitutkintojen kehittämisessä.

Samoin olisi työryhmän mielestä syytä seurata ylioppilastutkinnon ja korkeakoulututkintojen kielikokeissa saatujen arvosanojen vertailukelpoisuutta valtionhallinnon kielitutkintoihin sekä selvittää kielitutkintojärjestelmän uudistamisen vaikutukset korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten kielikoulutukseen.

Työryhmä esitti lisäksi tarkennuksia ja muutosehdotuksia oikeusministeriössä valmisteltuun ehdotukseen laiksi julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta sekä luonnoksen valtioneuvoston asetukseksi suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa.

4.2 Uudistustyöryhmän ehdotus kielitutkintojärjestelmäksi

Työryhmä asetti tavoitteeksi, että valtionhallinnon kielitutkinnot muodostetaan sellaisiksi, että julkisyhteisöjen henkilöstön kielitaitovaatimukset on helppo asettaa niiden pohjalle. Kielitutkinnoilla varmistettaisiin riittävä yleiskielitaidon taso. Sen varassa julkishallinnon viranomaisten toimet henkilöstönsä kielitaidon kehittämiseksi voidaan suunnata ensisijassa toimiala- ja tehtäväkohtaiseen erityiskielitaitoon, lähinnä erityissanaston hallintaan. Tavoitteen saavuttamiseksi uudet kielitutkinnot voisivat olla rakenteeltaan ja myös sisällöltään pitkälti yleisten kielitutkintojen kaltaisia.

Työryhmä ehdotti, että valtionhallinnon kielitutkinnoissa olisi suomen tai ruotsin kielen taidossa kolmiosainen suoritushenkilöstönsä kielitaidon kehittämiseksi voidaan suunnata ensisijassa toimiala- ja tehtäväkohtaiseen erityiskielitaitoon, lähinnä erityissanaston hallintaan. Tavoitteen saavuttamiseksi uudet kielitutkinnot voisivat olla rakenteeltaan ja myös sisällöltään pitkälti yleisten kielitutkintojen kaltaisia.

- 1) suullinen taito
  - a) puheen ymmärtäminen
  - b) puhuminen
- 2) kirjallinen taito
  - a) tekstin ymmärtäminen
  - b) kirjoittaminen
- 3) ymmärtäminen
  - a) puheen ymmärtäminen
  - b) tekstin ymmärtäminen

Tutkintosuoritukset voidaan suorittaa yhdessä tai erikseen. Suoritukset, jotka osoittavat tietämysosaamista suullista tai kirjallista taitoa, osoittavat myös vastaavatasoista ymmärtämisen taitoa.

Tutkintosuoritusten arvosana-asteikko olisi seuraava:

- 1) erinomainen
- 2) hyvä
- 3) tyydyttävä
- 4) hylätty

Erinomainen kielitaito olisi aina osoitettava koko tutkintolautakunnalle. Muut arvosanasuoritukset osoitettaisiin Opetushallituksen määräämälle suoritusten vastaanottajalle. Menettely noudattaa nykyistä käytäntöä.

4.3 Kielitutkinnon suorittamisen vaihtoehdot

Kielitutkintotyöryhmä ehdotti, että valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin niistä tavoista, joilla valtionhallinnon kielitutkinto voidaan korvata. Työryhmän asetusehdotuksen mukaan eri tutkintosuoritusten vaihtoehtojen pääkohdat olisivat seuraavat:

Erinomaisen suullisen ja kirjallisen taidon osoittaminen

- 1) Valtionhallinnon kielitutkinto tutkintolautakunnalle arvosanalla erinomainen.
- 2) Yleisen kielitutkinnon ao. osiot taitotasolla 6.
- 3) Saanut ao. kielellä koulusivistyksen ja suorittanut korkeakoulussa kypsyysnäytteen.
- 4) Suorittanut ao. kielellä ylioppilastutkinnon, johon sisältyy vähintään arvosana magna cum laude approbatur äidinkielessä.
- 5) Suorittanut ao. kielellä ylioppilastutkinnon, johon sisältyy vähintään arvosana eximia cum laude approbatur suomi tai ruotsi toisena kielenä kokeessa.

(Selvitysmiehen huomautus: Kohta 4): Asetusehdotuksesta ei käy selvästi ilmi, tarkoittaako kohta 4) myös henkilöitä, jotka suorittavat ylioppilastutkinnon äidinkielellään. Tällaisista henkilöistä vain 40 % ylittää arvosanaan magna cum laude approbatur tai korkeampaan. Jos kohta 4) tarkoittaa myös heitä, niin 60 % ylioppilaista ei omaa äidinkieltä erinomaista suullista ja kirjallista taitoa.

Kohta 5): Ylioppilastutkintoasetuksen mukaan suomi tai ruotsi toisena kielenä koe on äidinkielen kokeen korvaava koe. Sen voi suorittaa vain henkilö, jonka äidinkieli ei ole suomi, ruotsi eikä saame. Ei ole selvää, onko kohta 5) tasapainossa muiden kohtien kanssa.)

Hyvän suullisen ja kirjallisen taidon osoittaminen

- 1) Valtionhallinnon kielitutkinto Opetushallituksen määräämälle suoritusten vastaanottajalle arvosanalla hyvä.
- 2) Yleisen kielitutkinnon ao. osiot taitotasolla 4–5.
- 3) Saanut ao. kielellä koulusivistyksen.
- 4) Suorittanut korkeakoulussa kypsyysnäytteen ao. kielellä.
- 5) Korkeakoulututkintoon sisältyvä kielikoe, joka osoittaa ao. osaamisen arvosanalla hyvä.
- 6) Vähintään 35 opintoviikon opinnot (cum laude opinnot) ao. kielessä.

Tyydyttävän suullisen ja kirjallisen taidon osoittaminen

- 1) Valtionhallinnon kielitutkinto Opetushallituksen määräämälle suoritusten vastaanottajalle arvosanalla tyydyttävä.
- 2) Yleisen kielitutkinnon ao. osiot taitotasolla 3.
- 3) Korkeakoulututkintoon sisältyvä kielikoe, joka osoittaa ao. osaamisen arvosanalla tyydyttävä.
- 4) Vähintään 15 opintoviikon opinnot (tai approbatur) ao. kielessä.

Erinomaisen ymmärtämisen taidon osoittaminen

- 1) Valtionhallinnon kielitutkinto Opetushallituksen määräämälle suoritusten vastaanottajalle arvosanalla erinomainen.
- 2) Yleisen kielitutkinnon ao. osiot taitotasolla 6.

Hyvän ymmärtämisen taidon osoittaminen

- 1) Valtionhallinnon kielitutkinto Opetushallituksen määräämälle suoritusten vastaanottajalle arvosanalla hyvä.
- 2) Yleisen kielitutkinnon ao. osiot taitotasolla 4-5.
- 3) Ylioppilastutkinto, jossa toinen kotimainen A-tason kieli vähintään arvosanalla eximia cum laude approbatur.

Tyydyttävän ymmärtämisen taidon osoittaminen

- 1) Valtionhallinnon kielitutkinto Opetushallituksen määräämälle suoritusten vastaanottajalle arvosanalla tyydyttävä.
- 2) Yleisen kielitutkinnon ao. osiot taitotasolla 3.
- 3) Ylioppilastutkinto, jossa toinen kotimainen A-tason kieli vähintään arvosanalla cum laude approbatur.
- 4) Ylioppilastutkinto, jossa toinen kotimainen B-tason kieli vähintään arvosanalla eximia cum laude approbatur.

(Selvitysmiehen huomautus: Työryhmän asetusluonnos puhuu erheellisesti kohdassa 4) lyhyestä oppimäärästä. B-kielen oppimäärä on keskipitkä.)

5 Ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeet

5.1 Lukiokoulutus

Ylioppilastutkinto on lukion päättökoe. Sitä ei voi tarkastella irrallaan lukiosta. Kerrataan siksi lyhyesti eräitä lukiokoulutuksen keskeisiä piirteitä.

Lukiolain (629/1998) 1 §:n toisessa momentissa määritellään lukiokoulutuksen tarkoitus:

Lukiokoulutus antaa opiskelijoille valmiudet aloittaa opiskelu yliopistossa, ammattikorkeakoulussa ja lukion oppimäärään perustuvassa ammatillisessa koulutuksessa.

Lukiokoulutus antaa siis pohjan mm. sellaisiin valtionhallinnon tehtäviin, joissa vaaditaan korkeakoulututkintoa ja sen myötä toisen kotimaisen kielen jonkinasteista taitamista.

Lukiossa opiskelee noin 60 % kustakin ikäluokasta. Sen päättökokeena olevan ylioppilastutkinnon suorittaa noin 35 000 opiskelijaa vuodessa.

Lukiolain 1 §:n ensimmäinen momentti määrittelee lukiokoulutuksen yleissivistäväksi. Vaikka siis lukiokoulutuksen tarkoitus on antaa jatko-opiskeluvalmiudet, on se kuitenkin luonteeltaan yleissivistävää. Lukiokoulutus toteutetaan nykyään luokattomana ja kurssi-muotoisena. Lukion opinnot jaetaan kolmeen osaan: pakollisiin, syventäviin ja soveltaviin kursseihin. Valtioneuvosto päättää opetettavista aineista sekä niiden pakollisten ja valtakunnallisesti syventävien kurssien määrästä. Opiskelijan on suoritettava vähintään 75 lukiokurssia, joista pakollisia on 47–51.

Opetushallitus päättää eri oppiaineiden tavoitteista sekä keskeisistä sisällöistä ns. Opetussuunnitelman perusteissa. Tämänhetkiset perusteet ovat vuodelta 1994. Opetushallitus on parastaikaa uusimassa niitä. Uudet opetussuunnitelman perusteet tullevat voimaan vuonna 2006.

Toisessa kotimaisessa kielessä on valittava toinen kahdesta vaihtoehdosta: Pitkä eli A-oppimäärä, jossa on 6 pakollista ja 2 syventävää kurssia tai keskipitkä eli B-oppimäärä, jossa on 5 pakollista ja 2 syventävää kurssia. Edellisen opiskelu on alkanut jo peruskoulun ala-asteelta ja jälkimmäisen yläasteelta.

5.2 Toisen kotimaisen kielen opetussuunnitelman perusteet

Toisen kotimaisen kielen eli ruotsin ja suomen lukio-opiskelun tavoitteet määritellään opetussuunnitelman perusteissa toisaalta yleistavoitteina toisaalta eri oppimäärien erityistavoitteina.

Tavoitteet tullaan vastaisuudessa myös ilmaisemaan *Kielen opetuksen ja oppimisen yleiseurooppalaisen viitekehyksen ja sen suomalaisen sovellutuksen taitotasojen* (jatkossa: *eurooppalaisen viitekehyksen taitotasot*) avulla.

Lukion ruotsin kielen opiskelun yleistavoitteisiin kuuluu, että opiskelija mm.

- osaa viestiä ruotsin kielellä ja selviytyy erilaisissa viestintätehtävissä ja tilanteissa,
- pystyy itse aktiivisesti kehittämään kielitaitoaan,
- osaa soveltaa ruotsin kielelle ja kulttuurille ominaisia viestintätapoja,
- saa mielekkäitä ruotsin kielen käyttökokemuksia ja elämyksiä.

Ruotsin kielen A-oppimäärän opiskelun tavoitteena on erityisesti, että opiskelija saavuttaa eurooppalaisen viitekehyksen taitotason B2.1. Tällöin hän mm.

- ymmärtää hyvin normaalitempoista puhetta,
- pystyy aktiivisesti osallistumaan keskusteluun,
- ymmärtää kirjoitetun yleiskielen tekstin keskeisen sisällön,
- hallitsee kielen sanastoa, sanontoja ja rakenteita monipuolisesti,
- tuottaa sujuvaa tekstiä tarvittaessa apuvälineitä käyttäen,
- osaa laatia tiivistelmän suullisesti ja kirjallisesti.

Ruotsin kielen B-oppimäärän opiskelun tavoitteena on erityisesti, että opiskelija saavuttaa kuullun ja tekstin ymmärtämisessä eurooppalaisen viitekehyksen taitotason B1.2 sekä puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotason B1.1. Tällöin hän mm.

- ymmärtää tyydyttävästi yleisluontoista normaalitempoista puhetta,
- pystyy selviytymään jokapäiväisissä keskustelutilanteissa,
- ymmärtää kirjoitetun yleiskielen tekstin keskeisen sisällön tarvittaessa apuneuvoja käyttäen,
- hallitsee kielen keskeistä sanastoa, sanontoja ja rakenteita,
- pystyy tuottamaan lyhyen tekstin tarvittaessa apuvälineitä käyttäen,
- pystyy kertomaan olennaisen asiasisällön kuulemastaan tai lukemastaan.

Vastaavasti *suomen kielen A-oppimäärän opiskelun tavoitteena* on erityisesti, että opiskelija saavuttaa eurooppalaisen viitekehyksen taitotason B2.1. Tällöin hän mm.

- osaa seurata yleisluontoisia suomenkielisiä alustuksia, esitelmiä ja luentoja sekä ymmärtää joukkoviestimissä esiintyvää tekstiä ja puhetta,
- ymmärtää ja kykenee osallistumaan keskusteluun eri tilanteissa,
- osaa lukea vaikeahkojakin tekstejä, selostaa niitä, vastata kysymyksiin ja jonkin verran keskustella niiden sisällöstä sekä ruotsiksi että suomeksi,

- kykenee laatimaan tiivistelmiä, selostuksia, aineita ja lyhyitä esityksiä sekä tarvittaessa apuneuvoja käyttäen kääntämään yksinkertaista tekstiä.

Suomen kielen B-oppimäärän opiskelun tavoitteena on, että opiskelija mm.

- osaa tyydyttävästi ilmaista itseään jokapäiväisissä tilanteissa sekä kertoa ja keskustella niistä suullisesti ja kirjallisesti,
- ymmärtää joukkotiedotusvälineissä esiintyvää normaalitempoista puhetta ja yleisluontoista tekstiä sekä myös helpohkoa kaunokirjallista tekstiä,
- osaa apuneuvoin kirjoittaa pieniä aineita ja selostuksia sekä ainakin äidinkielellä vastata kysymyksiin asiatekstien ja kaunokirjallisten tekstien sisällöstä tai laatia niistä yhteenvedon.

5.3 Ylioppilastutkinto

Lukiolain 18 § määrittelee ylioppilastutkinnon lukion päättötutkinnoksi, jonka tarkoituksena on saada selville ovatko opiskelijat omaksuneet lukion opetussuunnitelman mukaiset tiedot ja taidot sekä saavuttaneet lukiokoulutuksen mukaisen riittävän kypsyysden.

Ylioppilastutkinnossa opiskelija suorittaa neljä pakollista koetta sekä halutessaan yhden tai useamman ylimääräisen kokeen. Opiskelijalla on myös oikeus yrittää kaksi kertaa korottaa hylätyn kokeen arvosanaa sekä yhden kerran hyväksytyn kokeen arvosanaa. Pakolliset kokeet ovat: äidinkielen koe, toisen kotimaisen kielen koe, vieraan kielen koe sekä joko matematiikan koe tai reaalikoe. Ne on suoritettava korkeintaan kolmen peräkkäisen tutkintokerran aikana. Opiskelija, jonka äidinkieli on jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame, voi äidinkielen kokeen sijasta suorittaa suomi tai ruotsi toisena kielenä kokeen. Opiskelija voi toisen kotimaisen kielen kokeen sijasta suorittaa ao. kielessä äidinkielen kokeen. Vuoteen 2007 asti kokeillaan 57 lukiossa ns. rakennekokeilun mukaista ylioppilastutkintoa. Siinä kokelas suorittaa pakollisina äidinkielen kokeen sekä kolme koetta ryhmästä: toisen kotimaisen kielen koe, vieraan kielen koe, matematiikan koe, reaalikoe. Näissä lukioissa opiskelee noin 13 % lukio-opiskelijoista.

Ylioppilastutkinnon kokeet arvostellaan seitsemänportaisella asteikolla, jossa arvosanat ylimmästä alimpaan ovat: laudatur, eximia cum laude approbatur, magna cum laude approbatur, cum laude approbatur, lubenter approbatur, approbatur ja improbatur. Viimeksi mainittu arvosana merkitsee hylättyä koetta. Arviointi perustuu suhteelliseen arvosteluun. Tämä on suurten opiskelijamäärien kokeissa osoittautunut hyväksi tavaksi eliminoida eri tutkintokertojen kokeiden vaikeusasteissa aina esiintyvä hajonta.

Ylioppilastutkinnon ajallinen hajautus sekä erityisesti hyväksytyjen kokeiden uusintamahdollisuus aikaansaavat sen, että tutkintoon ilmoittautuvien määrä ylittää selvästi valmistuvien ylioppilaiden määrän. Nykyään tutkintoon ilmoittautuu noin 80.000 opiskelijaa vuodessa, kun ylioppilaita tulee noin 35.000 vuodessa.

5.4 Toisen kotimaisen kielen koe

Kokeen tarkoituksena on selvittää, ovatko opiskelijat omaksuneet toisessa kotimaisessa kielessä lukion opetussuunnitelman mukaiset tiedot ja taidot sekä saavuttaneet siinä lukiokoulutuksen tavoitteiden mukaisen riittävän kypsyysden. Koska toisessa kotimaisessa kielessä on kaksi eri oppimäärää, niin ylioppilastutkinnossa järjestetään vaativuudeltaan kah-

den eri tason kokeet, A-oppimäärään perustuvan A-tason kokeen ja B-oppimäärään perustuvan B-tason kokeen. Kokeet perustuvat pakollisiin ja valtakunnallisiin syventäviin kursseihin, joita on A-oppimäärässä 6+2 ja B-oppimäärässä 5+2. Kokelas saa valita kokeen tason vapaasti, lukemastaan oppimäärästä riippumatta.

Ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeet ovat kaksiosaiset. Ensin suoritetaan *kuullunymmärtämiskoe* ja myöhemmin *kirjallinen koe*. Läpipääsy edellyttää osallistumista molempiin kokeisiin. Edellisen kokeen kesto on noin 50 minuuttia ja jälkimmäisen kuusi tuntia. Kokeet käsittävät puheen ymmärtämistä sekä tekstin ymmärtämistä ja kielen kirjallisen tuottamisen taitoa osoittavat osat.

Kuullunymmärtämiskokeessa kokelas vastaa tehtävävihossa annettuihin tehtäviin äänitteen perusteella. Jotkut tehtävät kuullaan kaksi kertaa, jolloin niistä voidaan tehdä yksityiskohtaisia kysymyksiä. Kokeen tehtävätyypit ovat:

- 1) monivalintatehtävät tavoite- tai äidinkielellä,
- 2) avoimet kysymykset tavoite- tai äidinkielellä,
- 3) täydentämistehtävä,
- 4) kuullun selostaminen tiivistäen.

Kaikki tehtävätyypit eivät esiinny yhtäaikaan kokeessa. Kokeen tehtävätyyppejä ei kerrota etukäteen.

Kirjallisessa kokeessa kokelas suorittaa tehtävävihossa annetut tehtävät vihossa olevan tekstiaineiston pohjalta. Kokeen tehtävätyypit ovat:

- 1) monivalintatehtävät tavoite- tai äidinkielellä,
- 2) avoimet kysymykset tavoite- tai äidinkielellä,
- 3) monivalinta-aukkotesti,
- 4) muunnostehtävä,
- 5) produktiivinen aukkotesti,
- 6) tiivistelmä/ohjattu tiivistelmä,
- 7) käännös ja/tai selittäminen sekä tunnistamistehtävä,
- 8) kirjoitelma ja/tai lyhyet viestinnälliset kirjoitustehtävät.

Kaikki tehtävätyypit eivät esiinny yhtäaikaan kokeessa. Kokeen tehtävätyyppejä ei kerrota etukäteen.

Ylioppilastutkintolautakunnan kielikokeen määräyksissä ja ohjeissa, jotka löytyvät esimerkiksi lautakunnan kotisivulta (www.minedu.fi/yo-tutkinto), on tarkemmat kuvaukset eri tehtävätyypeistä.

Varsinaisista ylioppilaskokelaista suorittaa keskimäärin vuodessa toisen kotimaisen kielen kokeen

- 1) äidinkielen kokeella: ruotsin noin 7, suomen noin 5,
- 2) A-tason kokeella: ruotsin noin 2 200, suomen noin 1 700,
- 3) B-tason kokeella: ruotsin noin 31 500, suomen noin 400.

Näiden suoritusten arvosanat jakautuvat keskimäärin osapuilleen seuraavasti:

Arvosana	A-ruotsi	B-ruotsi	A-suomi	B-suomi
laudatur	120	1 200	80	5
eximia	490	4 500	450	25
magna	560	6 600	450	45
cum laude	380	7 900	390	130
lubenter	360	6 700	280	110
approbatur	250	3 700	80	60

6 Kielitaidon osoittaminen ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeella

6.1 Lähtökohta

Kielitaidon osoittaminen ylioppilastutkinnon kielikokeella on riippuvainen kahdesta tekijästä: mihin taitotasoon asianomaisen kokeen tehtävät on viritetty ja millä arvosanatasolla kokelas pystyy kokeen suorittamaan.

Ylioppilastutkinnon kokeet ovat lukion päättökokeita, jotka tehdään lukiokoulutuksen pakollisten ja valtakunnallisesti syventävien kurssien perusteella. Näin ollen tutkinnon kokeet suunnitellaan ao. aineen opetussuunnitelman perusteiden mukaiselle taitotasolle.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu lukiossa antaa opetussuunnitelman perusteiden mukaan A-oppimäärän opiskelijalle eurooppalaisen taitotason B2.1. Tällöin hän pystyy selviämään ao. kielellä sekä arkielämässä että säännöllisessä kanssakäymisessä syntyperäisten kanssa olipa sitten kysymys suullisesta tai kirjallisesta kielen käytöstä. Opiskelija saa myös valmiuden kehittää itse aktiivisesti kielitaitoaan. B-oppimäärä antaa opetussuunnitelman perusteiden mukaan opiskelijalle eurooppalaisen taitotason B1.2 puhutun kielen ja tekstin ymmärtämisessä sekä taitotason B1.1 kielen puhumisessa ja kirjoittamisessa. Tällöin hän pystyy selviämään ao. kielellä sekä arkielämässä että satunnaisessa kanssakäymisessä. Opiskelija saa myös kielitaidon kehittämiseen riittävät pohjatiedot.

Ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen koe mittaa siis kuinka hyvin opiskelija on saavuttanut opetussuunnitelman perusteissa mainitut tiedot ja taidot sekä saavuttanut riittävän kypsyyden. Koe on valtakunnallinen koe, jolla voidaan luotettavasti arvioida edellä mainittujen asioiden toteutumista. Lisäksi kokeen tulokset ovat keskenään vertailukelpoisia. Toisin sanoen, kokeen arvosanat eivät riipu siitä, missä lukiossa ja millä tutkintokerralla kokelas on kokeen suorittanut. Ne riippuvat vain opiskelijan omista tiedoista, taidoista ja kypsyydestä.

Kielen osaaminen jaetaan usein osiin: puhuminen, puhumisen ymmärtäminen, kirjoittaminen, tekstin ymmärtäminen. Voidaan todeta, että ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen koe mittaa luotettavasti ja tasapuolisesti kaikkia muita osia paitsi puhumista.

Lukion opetussuunnitelman tavoitteisiin kuuluvan puhumisen taidon arviointia suorittavaa koetta ei ylioppilastutkinnoissa ole.

Toisaalta toisen kotimaisen kielen osaaminen käy ilmi myös lukion päättötodistuksesta, jossa siis on otettu huomioon myös puhumisen osaaminen, joskaan ei eriteltyinä. Koska lukion oppimäärän mukaan opiskellut ei pääse ylioppilaaksi suorittamatta lukion päättötodistusta, voidaan pitää selvänä, että tällainen ylioppilas omaa jollain tasolla myös opetussuunnitelmien mukaisen toisen kotimaisen kielen puhumisen taidon.

Ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeiden ja valtionhallinnon kielikokeiden vastaavuuden täydelliseksi selvittämiseksi olisi suoritettava näiden kokeiden ja niiden mittaavuuden yksityiskohtainen vertailu. Kokeiden erilaisuuden vuoksi tämä on epätriviaali tehtävä, jonka täydellinen suorittaminen ei ole mahdollista käytettävissä olevan ajan ja resurssien puitteissa.

Ylioppilastutkinnon vertaaminen nykyisiin valtionhallinnon kielikokeisiin ei myöskään välttämättä ole rationaalisuusasteeltaan korkea. Valtionhallinnon kielitutkintoja on nimittäin hyvillä perusteilla ehdotettu uudistettaviksi, mutta uudistuksista ei vielä ole päätöksiä.

Valtionhallinnon kielikokeita voi korvata tietyillä opintojen yhteydessä annetuilla näytöillä. Tällöin voisi vastaavuutta selvittää myös vertaamalla ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeita valtionhallinnon kielikokeita korvaaviin suoritustapoihin. Tämä antaisi myös monipuolisuutta ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeen arviointiin.

6.2 Ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen koe contra yliopistojen ja korkeakoulujen perustutkintoon kuuluva toisen kotimaisen kielen koe

Vertailtaessa ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeita yliopistojen ja korkeakoulujen perustutkintoon kuuluviin kielikokeisiin voidaan todeta, että molemmat pohjautuvat periaatteessa lukion oppimäärälle. Yliopistojen ja korkeakoulujen yhden tai kahden opintoviikon mahdollinen kurssi ei riitä oleellisesti vaikuttamaan asiaan. Kokeiden toteutukset ovat kuitenkin hyvin erilaisia.

Kirjallinen koe

Ylioppilastutkinnon koe (6 tuntia) on pitkäkestoisempi kuin yliopistojen ja korkeakoulujen kielikokeet (määrättyä kestoja ei yleensä ole, tyypillinen kesto 2 tuntia) ja antaa näin paremman mahdollisuuden taitotason arviointiin.

Ylioppilastutkinnon kokeessa käytetään useaa eri tehtävätyyppiä, joita ei kerrota etukäteen. Yliopistojen ja korkeakoulujen perustutkintoon kuuluvalla kielikokeella ei ole mitään yhtenäistä muotoa. Usein on kuitenkin kyseessä vain lyhyen kirjoitelman tuottaminen sanakirjoja apuna käyttäen. Näin ollen ylioppilastutkinnon koe on monipuolisempi taitotason mittari.

Ylioppilastutkinnon koe on valtakunnallinen, pitkälle standardoitu koe, joka arvostellaan yhdenmukaisesti. Yliopistojen ja korkeakoulujen perustutkintoon kuuluvissa kielikokeissa saattaa olla suurtakin yliopisto- ja korkeakoulukohtaista sekä myös koulutusala-kohtaista tai jopa tentaattorikohtaista vaihtelua. Näin ollen ylioppilastutkinnon koetta voidaan pitää luotettavampana.

Ylioppilastutkinnon koe pohjautuu lukion oppimäärään. Lukiokoulutus antaa lain mukaan valmiudet yliopisto- ja korkeakouluopintojen aloittamiseen. Toisen kotimaisen kielen

kohtalla opetussuunnitelma tähtää lähinnä yleiskielen hallintaan. A-oppimäärä tähtää eurooppalaiseen taitotasoon B.2.1 ja B-oppimäärä taitotasoon B1.1-B1.2. Yliopistojen ja korkeakoulujen kokeissa paino on ns. omaan alaan liittyvällä kielitaidolla, mikä on kaipaampi käsite. Koska näissä kokeissa yleensä saa pitää sanakirjoja, ei koetta voi pitää sen syvämmänpäin kuin ylioppilastutkinnon koetta. Tässä yhteydessä on muistettava, että valtionhallinnon kielitutkinnon uudistustyöryhmä esitti valtion kielitutkintojen pohjaksi yleiskieltä todeten erityiskielitaidon kuuluvan työnantajan järjestämään koulutukseen.

Monet yliopisto- ja korkeakouluyksiköt ottavat huomioon ylioppilastutkinnon kielikokeet antamalla vapautuksen omasta perustutkintoon kuuluvasta kielikokeestaan ylioppilastutkinnon A-kielen kokeessa *eximia cum laude approbatur* tai *laudatur* –arvosanan saaneille. Näitä arvosanarajauksia ei voi pitää ainakaan liian matalina.

Suullinen koe

Ylioppilastutkinnon koe on pelkkä kuullunymmärtämiskoe. Se ei mittaa lainkaan puhuttua kielitaitoa. Lukion oppimäärän suorittaneella ylioppilaalla on kyllä oppimäärän perusteiden takaama toisen kotimaisen kielen puhumisen taito A-oppimäärässä eurooppalaisella taitotasolla B2.1 ja B-oppimäärässä taitotasolla B1.1. Yliopistojen ja korkeakoulujen perustutkintoon kuuluvan kielikokeen suullinen osio toteutetaan yleensä keskustelutilaisuutena. Sen toteutuksessa ja arvioinnissa on vaihtelua samalla tavalla kuin muissakin yliopistojen ja korkeakoulujen perustutkintoon kuuluvissa kielikokeissa.

Ylioppilastutkinnon kuullunymmärtämiskoe kestää noin 50 minuuttia ja siinä käytetään vaihdellen useaa tehtävätyyppiä, joita ei kerrota etukäteen. Kestonsa ja monipuolisuutensa vuoksi koe antaa luotettavan arvion opiskelijan puheen ymmärtämisen taitotasosta.

Ylioppilastutkinnon kuullunymmärtämiskoe on valtakunnallinen, pitkälle standardoitu koe, joka arvostellaan yhdenmukaisesti. Yliopistojen ja korkeakoulujen perustutkintoon kuuluvissa kielikokeissa saattaa olla suuriakin yliopisto- ja korkeakoulukohtaisia sekä myös koulutusalaakohtaisia tai jopa tenttaattorikohtaisia vaihteluita. Näin ollen ylioppilastutkinnon koetta voidaan pitää luotettavampana puheen ymmärtämisen mittarina.

Summa

Ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen koe antaa yliopistojen ja korkeakoulujen perustutkintoon kuuluvia kielikokeita monipuolisemman ja luotettavamman arvion puhutun ymmärtämisessä ja kirjallisessa taidossa. Lukio antaa ylioppilaalle opetussuunnitelman perusteiden mukaisen toisen kotimaisen kielen puhumisen taidon, mutta sen arviointi puuttuu ylioppilastutkinnosta. Yliopistojen ja korkeakoulujen perustutkintoon kuuluvissa suullisissa kokeissa on yleensä myös keskusteluosio. Tämän tuloksia ei kuitenkaan voi pitää yhteismitallisina. Ottaen huomioon yliopistojen ja korkeakoulujen kieliopetuksen opintoviikkomäärän, voidaan olettaa, että myös suullisen kokeen läpäiseminen perustuu pitkälti lukiossa hankittuun puhetaitoon.

Vaikuttaa siltä, että puheen ymmärtämisessä ja kirjallisessa taidossa voidaan ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen koetta käyttää taitotason arvioinnissa siinä missä yliopistojen ja korkeakoulujen perustutkintoon kuuluvia kielikokeitakin. Erikseen on selvitettävä näiden kokeiden arvosanojen vastaavuus sekä A- että B-tason kokeelle. Jotkut yliopisto- ja korkeakouluyksiköt ovat kiinnittäneet vastaavuuden niin, että ylioppilastutkinnon A-kielen kokeessa *eximia cum laude approbatur* tai *laudatur* -arvosanan saaneet va-

pautetaan kirjallisesta kokeesta. Edellä esitetyn perusteella voisi ajatella vapauttamista myös jonkin verran alempia arvosanoja saaneille.

6.3 Ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen koe contra valtionhallinnon nykyinen kielikoe

Tämä vertailu on itse asiassa tehty jo edellä. Sekä nykyisessä valtionhallinnon kielitutkin-tojärjestelmässä että kielitutkintojärjestelmän uudistustyöryhmän esityksessä voidaan ni-mittäin toisen kotimaisen kielen hyvä tai tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito osoittaa suorittamalla yliopiston tai korkeakoulun perustutkintoon kuuluva kielikoe vastaavalla arvosanalla.

Tarkastellaan kuitenkin vielä nykyisen valtionhallinnon kielikokeen keskeisiä piirteitä rajoittuen hyvän tai tyydyttävän kielitaidon osoittamiseen.

Valtionhallinnon kielikoe testaa nimensä mukaisesti valtionhallinnossa vaadittavan ruotsin ja suomen kielen hallintaa. Kielikokeen tyypillinen toteutus hyvän tai tyydyttävän kielitaidon toteamisessa on lyhyt kirjoitelma yleensä suoritettun tutkinnon tai oman viran aihepiiristä sekä siltä tai muulta pohjalta käyty suullinen keskustelu. Koe on siten toteutus-tavaltaan hyvin samanlainen kuin yliopistojen ja korkeakoulujen perustutkintoon kuuluvat kielikokeet.

Valtionhallinnon kielikokeen suoritus tehdään valtion kielilautakunnan jäsenelle tai apujäsenelle, joka varsin itsenäisesti päättää toteutustavasta. Kokeessa saattaa siten olla suurtakin tentaattorikohtaista vaihtelua. Kielikokeella ei ole mitään yhtenäistä muotoa eikä määrättyä kestoja. Pääsääntöisesti se on kuitenkin ylioppilastutkinnon kokeita yksipuoli-sempi ja lyhyempi.

Valtionhallinnon kielikokeessa tavoite on kielitutkintojärjestelmän uudistustyöryhmän mukaan riittävän yleiskielitaidon tason varmistamisessa. Tällöin tietyssä tehtävässä tarvit-tavan erityiskielitaidon eli lähinnä erityissanaston hallinnan kehittäminen jäisi asianomais-ten julkishallinnon viranomaisten toimeksi.

Summa

Ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen koe on valtionhallinnon kielikokeita moni-puolisempi ja luotettavampi mittari puhutun ymmärtämisessä ja kirjallisessa taidossa. Lu-kion oppimäärä antaa ylioppilaalle tasonsa mukaisen toisen kotimaisen kielen puhumisen taidon, mutta sen arviointi puuttuu ylioppilastutkinnosta. Valtionhallinnon kielikokeessa on myös suullinen osio. Tämän tuloksia ei kuitenkaan voi pitää yhteismitallisina. Ottaa huomioon, että valtionhallinnon kielikokeeseen voi tulla ja siitä selvitä jo ennen varsinais-en virkauran alkua, voidaan olettaa, että sekä kirjallisen että myös suullisen osion läpäi-seminen voi tapahtua oleellisesti lukiossa hankitulla kielitaidolla. Vaikuttaisi perustellulta, että toisen kotimaisen kielen ylioppilaskokeen riittävän hyvällä arvosanalla tapahtunut suoritus voitaisiin ottaa huomioon valtionhallinnon kielikokeen kokonaan tai osittain kor-vaavana kokeena.

Kielitutkintotyöryhmän ehdottamat kokeen ja sen arvostelun kehitys- ja koordinointi-toimenpiteet parantavat valtion kielitutkinnon mittaavuutta ja yhdenmukaisuutta. On kui-tenkin ennen aikaista tehdä johtopäätöksiä siitä, riittävätkö ne saattamaan valtion kielitut-

kintoa samalle luotettavuustasolle ylioppilastutkinnon kanssa. Tarkemman selvyyden saamiseksi olisi tehtävä yksityiskohtainen uusien valtionhallinnon kielitutkintojen ja ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeen vertailu siinä vaiheessa, kun edelliset ovat saaneet pysyvän muodon.

Kokeiden vertailun lisäksi pitäisi määrittää, miten kokeiden arvosana-asteikot vastaavat toisiaan. Koska valtionhallinnon kielitutkinnot ovat muuttumassa, ei ole rationaalista verrata ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen arvosana-asteikkoja nykyisten valtion kielitutkintojen arvosanoihin. Toisaalta uudet valtionhallinnon kielitutkinnot ovat vasta syntymässä. Vertailu niihin on epätriviaali tehtävä, jonka luotettavaan toteuttamiseen ei tällä hetkellä ole riittävästi tietoa. Kielitutkintojärjestelmän uudistustyöryhmä on käsitellyt muistossaan tätä verrattavuutta päätyen erääseen ehdotukseen. Jostain syystä ei työryhmän ehdotus kuitenkaan käytä kaikkea sitä potentiaalia, mitä ylioppilastutkinnolla kielitaidon arvioijana on.

6.4 Summa summarum

Valtiohallinnossa edellytetyn toisen kotimaisen kielen taidon osoittamisesta ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeella voidaan lyhyesti todeta seuraava.

Lukion opetussuunnitelman perusteiden mukainen toisen kotimaisen kielen taito on varsinkin A-oppimäärässä eurooppalaisella taitotasolla, jota voidaan pitää hyvänä yleiskielen osaamisena. Näin ollen tällä tasolla olevan toisen kotimaisen kielen suullisen ja kirjallisen taidon pitäisi olla riittävä pohja useimpiin valtionhallinnon tehtäviin.

Kirjallisen taidon ja kuullunymmärtämisen osalta ylioppilastutkinto on monipuolinen ja luotettava kielitaidon mittari. Tämän vuoksi ei ole syytä mitata uudestaan sellaisia kielitaidon osia, joita on jo mitattu ylioppilastutkinnossa. Osa valtionhallinnon sekä yliopistojen ja korkeakoulujen kielikokeiden osioista mittaa samaa, mitä on jo mitattu ylioppilastutkinnossa. Ylioppilastutkinnon tulosten huomioiminen keventäisi muita kielitutkintovaihtoehtoja kohtaan syntyvää painetta.

Ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeiden ja valtionhallinnon kielikokeiden arvosanatasojen vastaavuus on päätettävä erikseen niiden kielitaidon osien kohdalta, joita ylioppilastutkinnon kielikokeet mittaavat. Koska toisen kotimaisen kielen kokeet rakennetaan mittaamaan enimmäkseen A-oppimäärän mukaista kielen hallintaa, ei tunnu mahdolliselta, että näin voitaisiin perustellusti osoittaa erinomaista toisen kotimaisen kielen suullista ja kirjallista hallintaa. Toisin sanoen enimmäkseen olisi kysymyksessä hyvän suullisen ja kirjallisen taidon osoittamisesta toisen kotimaisen kielen kokeella.

Vertailua vaikeuttaa se, että aktiivisen puheen mittaus puuttuu ylioppilastutkinnosta. Täydellisen vastaavuuden saamiseksi puhutun kielen taidon mittaus olisi joko lisättävä ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeisiin, tai mitattava jollain jo olemassa olevalla toisen kotimaisen kielen suullisen kielitaidon arviointimenettelyllä. Tällaisia olemassa olevia sopivia tai mahdollisesti sopivia vaihtoehtoja ovat ainakin: lukion päättötodistus, Opetushallituksen lukion suullisen kielitaidon koe, yliopistojen ja korkeakoulujen perustutkintoon kuuluvan kielikokeen suullisen kielen koe, yleisen kielitutkinnon puhutun kielen osio, ehdotetun valtionhallinnon kielitutkinnon suullisen taidon koe tai vain sen aktiivisen puheen arvioinnin osa.

Ylioppilastutkinnossa toisen kotimaisen kielen koe voidaan korvata ao. kielen äidinkielen kokeella. Tämä antaa mahdollisuuden toisen kotimaisen kielen erinomaisen suullisen

ja kirjallisen taidon osoittamiseen. Koska tällaisia äidinkielen kokeella tapahtuvia suorituksia on vain kymmenkunta vuodessa, ei asialla ole suurta käytännön merkitystä.

7 Ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeen kehittäminen

7.1 Yleistä

Ylioppilastutkinto on lukion päättötutkinto. Näin ollen sitä on jatkuvasti kehitetty lukio-koulutuksen kehittämisen myötä. Esimerkiksi uusien opetussuunnitelman perusteiden vahvistamisen jälkeen ylioppilastutkintolautakunta selvittää sen vaikutukset tutkintoon ja tekee tarvittavat muutokset. Jatkuva kehittäminen koskee tietysti myös tutkinnon kielikokeita ja niiden myötä toisen kotimaisen kielen koetta. Viimeisin suuri kielikokeiden uudistus oli 1970-luvulla kokeeseen tuotu kuullunymmärtämiskoe.

Tämän jälkeen on sekä kuullunymmärtämiskokeeseen että kirjalliseen kokeeseen kehitetty useita uusia osioita, joista viimeisin on ohjatun tiivistelmän tekeminen. Voidaan todeta, että ylioppilastutkinnon kielikokeet ovat täysin ajantasaisia kielitaidon arviointivälineitä yhtä poikkeusta lukuun ottamatta. Tämä poikkeus on opetussuunnitelman tavoitteisiin kuuluvan suullisen kielitaidon arviointi aktiivisen puheen osalta.

On paljon puhuttu suullisen viestinnän tärkeyden kasvusta kansainvälistymisen lisääntyessä. Epäilemättä kansainvälistyminen lisää suullista viestintää. Toisaalta on muistettava viestintätekniinen kehitys. Yhä useammin asioita hoidetaan sähköpostin ja internetin kautta. Nämä edellyttävät nimenomaan kirjallista viestintäkykyä.

Suullisen kielitaidon arviointikysymys ei ole mikään uusi. Ylioppilastutkinnon aamuhämärissä kaikki kokeet olivat suullisia. Vielä kirjallisten kielten kokeiden käyttöönoton jälkeenkin oli pitkään vaatimuksena, että lukioissa oli abiturienteille järjestettävä suulliset kuulustelut. Tästä luopumisen yhteydessä järjestettiin vuosina 1988–1992 opetusministeriön toimesta suullisen kielitaidon opetus- ja oppimistulosten arviointikokeilu neljässä kunnallisessa lukiossa ja normaalikoulussa. Kokeilusta saatuja tuloksia käsittelemällä muun muassa vuoden 1993 ylioppilastutkinnon kehittämistyöryhmä.

Mietinnössään (KM 1993:25) ylioppilastutkinnon kehittämistyöryhmä ehdotti, että vieraisiin kieliin ja äidinkieleen kehitettäisiin suullisen kielitaidon kokeet. Nämä olisivat ainakin aluksi lukioissa arvioitavia ja opiskelijoille vapaaehtoisia. Työryhmän mielestä toimivin malli olisi, että suullinen koe olisi osa valtakunnallisesti koordinoitua arviointia,

jolloin arviointi perustuisi opettajien toteuttamaan jatkuvaan suullisen kielitaidon seurantaan ja valtakunnallisen tutkintoelimen kouluille toimittamiin koetehtäviin. Kehittämistyöryhmällä oli käsitys, että suullisen kielitaidon arviointi voidaan standardoida varsin pitkälle. Tämä ei kuitenkaan saisi johtaa liian mekaanisiin ja muuttumattomiin arvioinnin muotoihin.

Työryhmän esityksen jälkeen Opetushallitus on laatinut vapaaehtoisia suullisen kielitaidon kokeita lukioiden käyttöön mm. toisessa kotimaisessa kielessä sekä kokeiden arviointikriteerit. Arvostelu on kuusiportainen, viisi hyväksytyä ja hylätty arvosana. Kokeen vastaanottaja voi olla koulun opettaja tai ulkopuolinen asiantuntija. Todistuksen näytetystä suullisen kielen taidosta antaa koulu. Järjestämistavasta johtuen ei ole olemassa tilastoa tällaisten suoritusten määrästä eikä arvosanajakaumista.

7.2 Kansainvälistä käytäntöä

Useiden Euroopan maiden toisen asteen päättötutkinnoissa on suullisia kokeita. Paitsi vieraisissa kielissä, niitä voi olla myös äidinkielessä ja muissa tutkintoaineissa. Suulliset kokeet voivat olla pakollisia tai vapaaehtoisia. Mitään yhtenäistä käytäntöä ei ole, vaan suullisten kokeiden järjestämis- ja arviointitavat vaihtelevat maittain tai jopa hallintoalueittain.

Kielten suullisen kokeen tyypillinen kesto vaihtelee välillä 15–30 min. Jos kokeessa on monipuolisesti kuullun ymmärtämistä nauhoitetun materiaalin pohjalta, saattaa koeaika olla pitempikin. Lisäksi kokelaalle annetaan yleensä jonkin verran aikaa valmistautua kokeeseen, esimerkiksi teksteihin tutustumiseen.

Yleensä ylioppilastutkintolautakunta laatii tehtävät sekä antaa määräykset kokeen järjestämistavasta. Tyypillisiä suullisen kokeen osioita ovat:

- 1) aiemmin tutun tekstin referointi ja analysointi,
- 2) aiemmin tuntemattoman tekstin vapaa käänös tai ydinkohtien selittäminen,
- 3) haastattelu tai roolipeli.

Käytettyjen tekstien pituudet vaihtelevat. Pituus voi olla esimerkiksi 20 sivua. Kokeessa ei välttämättä ole kaikkia em. osioita.

Suullisen kokeen arvioinnissa on useita tapoja. Suoritus saatetaan nauhoitettuna lähettää ylioppilastutkintolautakunnan arvioitavaksi. Yleisempää lienee kuitenkin itse koetilanteessa tapahtuva arviointi. Tällöin tyypillinen järjestely on, että kokeessa on tentaattori, joka pitää kokeen sekä sensori, joka arvioi kokeen. Tentaattori on toisinaan koulun opettaja. Toisinaan myös tietty otos kouluissa arvioiduista suorituksista nauhoitetaan ja lähetetään ylioppilastutkintolautakuntaan jälkikontrollia varten. Lautakunta antaa tavallisesti jälkikontrollistaan palautteen koululle tai jopa julkistaa tulokset, paljastamatta kuitenkaan kontrolliaineiston alkuperää.

7.3 Suullisen kielitaidon koe

Suomen ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen koe arvioi puheen ymmärtämistä sekä kirjallista taitoa, mutta aktiivisen puheen arviointiosioita siinä ei ole. Kuitenkin toisen kotimaisen kielen lukion sekä A- että B-oppimäärän opetussuunnitelman perusteissa tavoitteena on myös puhutun kielen taito. Näin ollen eräs periaatteessa ja käytännössä suuri

kehittämishanke olisi puhutun kielen taitoa mittaavan osion liittäminen toisen kotimaisen kielen kokeisiin. Tällainen hanke vaatisi huomattavaa esityötä. Tässä tyydytään vain osoittamaan eräitä vaihtoehtoja sekä asiaan vaikuttavia seikkoja.

Mikäli toisen kotimaisen kielen kokeisiin liitettäisiin puheentuottamisosio, se voitaisiin tehdä keskustelun, haastattelun tai roolipelin muodossa. Pituudeltaan osio voisi olla 10–20 minuuttia. Tämän suullisen kokeen koemateriaalin toimittaisi ylioppilastutkintolautakunta, joka vastaisi myös kokeen järjestelyohjeista sekä arviointikriteereistä. Suomessa on runsaasti kokemusta sekä suullisten kokeiden laadinnasta että niiden arviointikriteereistä, joten se ei tulisi sinänsä olemaan ylitsepääsemätön ongelma. Meillä ei kuitenkaan ole aiemmin yritetty järjestää suullisia kokeita ylioppilastutkinnon mittakaavassa ja tutkinnon asettamien reunaehtojen puitteissa. Näin ollen tämä edellyttäisi alustavaa kehittelyä erikseen rahoitettavan projektin toimesta. Koemuodon ja arviointikriteerien toimivuutta olisi lisäksi syytä aluksi testata pienemmissä puitteissa.

Suullisen kokeen arviointimenettely muodostaa koesuunnittelun ehkä hankalimman osan. Ylioppilastutkinto toteutetaan ajallisesti hajautettuna. Kokelaan on suoritettava tutkinnon pakolliset kokeet enintään kolmen peräkkäisen tutkintokerran puitteissa. Hajautusta myös käytetään yleisesti, nykyään vain alle 20 % kokelaista suorittaa tutkinnon yhdellä kertaa ja kertasuorittajien lukumäärä on jatkuvassa laskussa. Hajautus merkitsee myös toisen kotimaisen kielen kokeen kohdalla sitä, että kevään ylioppilaista osa on suorittanut kokeen sinä keväänä, osa edellisenä syksynä ja osa edellisenä keväänä. Tällöin on ylioppilaiden tasapuolisen kohtelun kannalta tärkeätä, että näissä eri kokeissa tapahtunut arviointi on ollut yhdenmukaista. Tämä asettaa suullisen kielitaidon arvioinnille tavallista suuremmat vaatimukset.

Toinen ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen suullisen kokeen järjestämistä ja arviointia vaikeuttava asia on kokeeseen osallistuvien suuri määrä. Esimerkiksi vuonna 2002 ilmoittautui toisen kotimaisen kielen kokeisiin kokelaita noin viidestäsadasta lukio- koulutusta antavasta oppilaitoksesta seuraavasti.

	A-ruotsi	B-ruotsi	A-suomi	B-suomi	Yhteensä
Kevät 2002	1 836	23.947	1 359	366	27 508
Syky 2002	1 176	15 146	1 253	210	17 785
Yhteensä	3 012	39 093	2 612	576	45 293

Keväällä on siis varauduttava runsaan 27 000 kokelaan ja syksyllä runsaan 17 000 kokelaan suullisen kokeen järjestämiseen viidessäsadassa lukiossa sekä tuotosten arviointiin ylioppilastutkinnon tulosten valmistumisen aikataulun sanelemissa ahtaissa puitteissa. Tämän toteutusta voi lähteä suunnittelemaan usealla eri tavalla. Mahdollisuuksia on kahta päätyyppiä, keskitetty arviointi ja hajautettu arviointi.

Keskitetty arviointi

Mikäli suullisen kielitaidon kokeen arvioinnissa tavoiteltaisiin samaa yhdenmukaisuutta kuin tutkinnon muissa kokeissa, olisi myös tämä koe arvostettava lautakunnan sensorien toimesta keskitetysti. Tämä merkitsisi, että kaikki koesuoritukset nauhoitettaisiin (audio tai video). Opettaja suorittaisi alustavan arvioinnin ja toimittaisi nauhat ylioppilastutkintolautakuntaan lopullista arviointia varten. Lautakunnassa sensori kuuntelisi nauhan ja tekisi

sen pohjalta arvionsa. Epäselvissä tapauksissa hän joutuisi tarkistuttamaan arvionsa toisella sensorilla.

Tässä joudutaan lisäksi kehittämään menettelytapoja niiden kokelaiden arviointiin, joiden suullisen koesuorituksen taltioinnissa on arvioinnin estäviä tai sitä vaikeuttavia teknisiä vikoja tai puutteita.

Varovaisestikin arvioiden keskitetty arviointi vaatisi aikaa keväällä noin 12 000 henkilötyötuntia ja syksyllä noin 8 000 henkilötyötuntia. Mikäli työtuntimääräinen arvostelupalkkio olisi lukion vanhemman lehtorin tuntipalkan tasoa, olisi sen ilmeisesti oltava 30 euroa. Tällöin tulisi arviointiin varata noin 600 000 euroa vuodessa. Lisäksi suullisten kokeiden laatiminen, valmistaminen, postitus ym. lisääisivät lautakunnan vuosimenoja arviolta noin 140 000 euroa. Toisin sanoen, suullinen toisen kotimaisen kielen koe lisäisi lautakunnan menoja noin 740 000 euroa vuodessa.

Uuden koeosion järjestäminen sekä suoritusten alustava arviointi lisääisivät myös lukiokoulutuksen järjestäjien vuotuisia kustannuksia. Mikäli alustavasta arvioinnista maksettaisiin lukion vanhemman lehtorin tuntipalkan mukaan, aiheuttaisi sekin valtakunnallisesti usean sadan tuhannen euron vuosikustannukset.

Ylioppilastutkintolautakunnan sensorit suorittavat tutkinnon kokeiden arviointia oman työnsä ohella. Suullisen kokeen arviointia varten lautakunnan olisi löydettävä ainakin 80 uutta sensoria. Lisäksi lautakuntaan olisi hankittava arvioinnissa tarvittava määrä kuuntelu- tai katselulaitteita. Vaikka sensorit saataisiin limittämään arviointikertansa mahdollisimman optimaalisesti, tarvittaisiin vähintään 30 laitetta ja niille kuuntelu/katselutilat.

Kertaluontoisia menoja syntyisi sekä lautakuntaan että noin 500 lukiokoulutusta antavaan oppilaitokseen hankittavista nauhoitus- ja kuuntelu/katselulaitteista. Tämän määrän kustannusarvio riippuu pitkälti laitteistojen määrästä ja tasosta, mutta nousee helposti useaan sataantuhanteen euroon.

Vaihtoehto takaa mahdollisimman yhdenmukaisen arvioinnin, mutta sitä ei voida pitää erityisen halpana eikä helposti toteutettavana.

Hajautettu arviointi

Toinen mahdollisuus on hajauttaa suullisen kokeen arviointi kouluihin. Ylioppilastutkintolautakunta vastaisi tässäkin tapauksessa kokeen ja arviointikriteerien laadinnasta ja toimitamisesta lukioihin. Arvioinnin objektiivisuus edellyttäisi, että vaikka arviointi tapahtuisi koulussa, sen suorittaisi muu kuin opiskelijan oma opettaja, mieluiten ulkopuolinen asiantuntija.

Tässäkin päädytään suuriin lukuihin. Oletetaan, että käytetään useiden ulkomaisten tutkintojen tapaan kahta arvioijaa ja että suullinen koe arvosteluineen suoritetaan opiskelijoiden tasavertaisuuden vuoksi yhden ja saman päivän aikana. Tällöin tarvittaisiin arviointiin keväällä yli 3 000 ja syksyllä yli 2 000 pätevää arvioijaa. Edelleen, mikäli arvioijille maksettaisiin lukion vanhemman lehtorin tuntipalkan mukaan kuten edellisessä vaihtoehdossa, nousisivat vuotuiset arvostelupalkkiot ainakin 950.000 euroon. Lisäksi tulisivat samat lautakunnan suullisten kokeiden laatimis-, valmistus-, postitus-, yms. kustannukset kuin keskitetyssäkin vaihtoehdossa eli noin 140 000 euroa. Vuotuiset arviointikustannukset olisivat siis noin 1,1 miljoonaa euroa.

Tässä toteutustavassa jäisi ongelmaksi arvostelun saaminen mahdollisimman yhdenmukaiseksi. Arviointiohjeiden kautta saatua yhdenmukaisuutta pitäisi seurata jollain tavalla paikallisten tai ohjeellisten vinoumien estämiseksi. Eräs mahdollisuus olisi jälkiseuranta. Siinä satunnaisesti valittu otos lukioista nauhoittaisi tutkintokerroittain esimerkiksi joka kolmannen opiskelijan suoritukset ja toimittaisi ne lautakunnalle. Tästä saadun tietämyk-

sen avulla lautakunta voisi kehittää arviointiohjeita ja –käytäntöjä, sekä kouluttaa arvioijia. Jälkiseurannasta aiheutuisi luonnollisesti kustannuksia, joiden määrä riippuu otoksen koosta. Voitaisiin kuitenkin ajatella, että suuruusluokkaa 90 000 euroa oleva jälkiarviointikustannus voisi olla riittävä vuosierä.

Jälkiseurannan kautta tähänkin vaihtoehtoon tulee sekä lautakunnan että lukioiden ker-tainvestointeina laitehankintoja lähes samassa määrässä kuin edellisessä vaihtoehdossa.

Hajautettu vaihtoehto lienee helpommin toteutettavissa kuin keskitetty, mikäli riittävä määrä päteviä arvioijia on saatavilla. Vaihtoehdon varjopuolena on arvioinnin muita tutkin-non kokeita suurempi hajonta. Tämänkin vaihtoehdon kustannukset nousevat merkittäviksi.

Yleiskommentteja

Valittiinpa suullisen kokeen toteutustavaksi mikä tahansa järkevä vaihtoehto, on tiettyihin asioihin kiinnitettävä huomiota.

Suullista koetta suunnitellessa on tietysti harkittava sen niveltymisen nykyiseen kuullun ymmärtämisen kokeeseen ja siihen mahdollisesti tarvittavat muutokset. Tällöin on luonnollista tarkastella toisen kotimaisen kielen koetta kokonaisuudessaan mukaan lukien myös kokeen käytännön toteutus. On mm. esitetty, että kokeen järjestäminen lukioissa helpottuisi, jos kokeen järjestäjä saisi vaikkapa koetehtävien lähetyksen yhteydessä tietää, minkälaisia osioita kokeessa tulee olemaan. Samoin on esitetty, että kokeen rakenteellinen monimutkaisuus aiheuttaa tarpeettomia kokelaiden tekemiä teknisiä kömmähdyksiä, joita voitaisiin vähentää, jos hekin jo kokeeseen tullessaan tietäisivät, mitkä mahdollisista tehtävätyypeistä esiintyvät kokeessa. Tällainen tieto ei silloin saisi olla käytettävissä niin var-hain, että se johtaisi opiskelun yksipuolistumiseen.

Suullisen kokeen tehtävätyyppejä sekä kokeen toteutustapaa suunniteltaessa on tarkas-teltava myös kokelaiden lukumäärän suuruuden vaikutusta koosalaisuuteen. Olipa suulli-sen kokeen toteutustapa mikä tahansa, eivät kaikki kokelaat pysty osallistumaan kokeeseen samanaikaisesti. Sellaisia tilanteita ei saa päästää syntymään, missä myöhemmät kokelas-ryhmät voisivat saada aiempia enemmän tietoa kokeen sisällöstä, koska tämä vaarantaisi kokeen tasapuolisuuden.

Suullisen kokeen arvioinnin paino kielikokeessa ei voisi olla kovin suuri. Nykyisellään kuullun ymmärtäminen on maksimissaan 90 pistettä ja kirjallinen koe 209 pistettä. Ts. kokonaisuudesta kirjallisen kokeen osuus on 70 % ja kuullunymmärtämiskokeen 30 %. Jos suullinen koe tuodaan mukaan, kuullun osuus voisi olla edelleen 30 % ja siitä puheen tuot-tamisen osuus korkeintaan puolet eli kokonaisuudesta 15 %.

Suullisen kokeen arvosana-asteikon jakoväli olisi mietittävä erikseen. Jos koe on erilli-nen koe, ei sen asteikko voisi olla kovin hienojakoinen, korkeintaan neliportainen (hylätty, tyydyttävä, hyvä, erinomainen) ja ilmaistuna pisteystettynä kielikokeen kokonaisarviointia varten.

Hajautettuun arviointiin mentäessä olisi pidettävä huoli siitä, että se voitaisiin toteuttaa sellaisella yhdenmukaisuudella, ettei koulukohtaisen arvioinnin tasapuolisuudesta synny epäilyksiä. Tällaiset epäilykset johtavat helposti ehkä hyvin keveinkin perustein tehtyjen koulujen ”ranking-listojen” käyttöön kaikkine seuraamuksineen. Ääritapauksissa voivat jotkut jopa ryhtyä käyttämään valintakriteerinä sitä, missä koulussa henkilö on ylioppilas-tutkintonsa suorittanut.

Vaikuttaa selvältä, että valittiinpa suullisen kokeen toteutustapa miten tahansa, niin sil-lä tulee olemaan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

8 Ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen koe valtionhallinnon kielitutkintoa korvaavana kokeena

8.1 Lähtökohta

Edellä esitetyn perusteella voidaan todeta, että ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen koe mittaa luotettavasti ja monipuolisesti lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan saavutettua tietoa, taitoa ja kypsyyttä

- 1) puheen ymmärtämisessä,
- 2) tekstin ymmärtämisessä,
- 3) kirjoittamisessa.

Näiltä osin koe mittaavuutensa puolesta voisi toimia valtionhallinnon kielitutkintoa korvaavana kokeena. Ratkaisevaksi kysymykseksi tulee tällöin, mikä on lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisen kielitaidon suhde valtionhallinnossa edellytettyyn kielitaitoon.

Valtion kielitutkintojen ylin taso kantaa nykyjärjestelmässä nimitystä täydellinen hallitseminen sekä ehdotetussa järjestelmässä nimitystä erinomainen suullinen ja kirjallinen taito. Valtionhallinnon kielitutkintojärjestelmän uudistustyöryhmän esityksen mukaan tämän tason voisi saavuttaa suorittamalla toisen kotimaisen kielen kokeen sijasta ao. kielen äidinkielen kokeen vähintään arvosanalla magna cum laude approbatur. Ehdotus on asiallinen. Sen merkitys ei nousse kuitenkaan suureksi, koska tällaisia suorituksia on vuodessa vain muutama.

Toisen kotimaisen kielen opetussuunnitelmien perusteet on laadittu eurooppalaiseen taitotasoon B1–B2, oppimäärästä riippuen. Tätä ei voida vielä täysin pitää täydellisenä hallitsemisena tai erinomaisena suullisena ja kirjallisena taitona. Näin ollen verrattaessa toisen kotimaisen kielen koetta valtionhallinnon kielitutkintoihin voidaan tarkastelu rajoit-

taa koskemaan suullisen ja kirjallisen taidon tasoja hyvä ja tyydyttävä sekä ymmärtämisen taitoa sen kaikilla kolmella tasolla.

Valtionhallinnon kielitutkintojärjestelmän uudistamistyöryhmä lähti siitä, että valtion kielitutkinnoilla varmistetaan riittävä yleiskielen taito. Opetussuunnitelmien perusteissa asetetaan samoin tavoitteeksi yleiskielen taito sekä, varsinkin A-oppimäärässä, kyky kehittää itse aktiivisesti kielitaitoaan. Koska valtionhallinnon kielitutkinnoissa ei edellytetä virassa tai ammatissa toimimista, vaikuttaa siltä, ettei näiden kahden eri tutkintoyhteisöön edellyttämän kielitaidon perustassa ole sellaisia eroavuuksia, jotka estäisivät kokeissa saattujen arviointitulosten vertailun.

Suoranaisia vertailutuloksia ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeen ja valtionhallinnon kielikokeiden välillä ei tietyvästi ole. Vertailua voidaan kuitenkin ap-proksimoida tiettyjen välivertailujen avulla. Lähtökohdan tälle menettelylle tarjoaa se, että valtion kielitutkinnolla on korvaavia suoritustapoja, joiden joukkoa on jopa ehdotettu laajennettavaksi.

Opetushallituksen hallinnoimat yleiset kielitutkinnot on kehitetty eurooppalaisen viitekehyksen taitotasojen mukaisesti. Niiden taitotasoa ei tosin ole suoraan identifioitu viitekehyksen kanssa. Valtionhallinnon kielitutkintojen uudistustyöryhmä esitti, että yleiset kielitutkinnot hyväksyttäisiin valtionhallinnon kielitutkintoja korvaaviksi tutkinnoiksi. Arvosanatasojen vastaavuudeksi työryhmä esitti, että yleisten kielitutkintojen taso 6 vastaisi erinomaista kielitaitoa, taso 4–5 hyvää sekä taso 3 tyydyttävää. Tämä merkitsisi osapuulleen sitä, että eurooppalainen viitetaso C vastaisi erinomaista kielitaitoa, viitetaso B1.2–B.2 hyvää kielitaitoa ja viitetaso A2–B1 tyydyttävää kielitaitoa.

Yliopistojen ja korkeakoulujen perustutkintoon kuuluvat kielikokeet hyväksytään myös valtionhallinnon kielitutkintoa korvaaviksi kokeiksi, kun kyseessä on hyvä tai tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito. Näiden kielikokeiden toteutuksesta voisi päätellä, että ne tarjoavat enemmän yleisiä kielitutkintoja helpomman kuin vaikeamman tavan osoittaa hyvä tai tyydyttävä kielitaito.

Aiemmin on vertailtu toisiinsa ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen koetta ja yliopistojen ja korkeakoulujen perustutkintoon kuuluvia kielikokeita. Yhdistämällä tämä edelliseen voitaisiin esittää likimääräiset vastaavuudet valtionhallinnon kielikokeen ja ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeiden ja niissä saavutettujen arvosanojen välille.

8.2 Kirjallinen taito

Aloitetaan vertailu toisen kotimaisen kielen kirjallisesta taidosta. Tarkastellaan ensin A-oppimäärään perustuvaa toisen kotimaisen kielen koetta. A-oppimäärällä voidaan opetus-suunnitelman perusteiden mukaan saavuttaa eurooppalaisen viitekehyksen taitotaso B2.1. Näin ollen voidaan lähteä siitä, että A-oppimäärän toisen kotimaisen kielen kokeessa arvosanan laudatur tai *eximia cum laude approbatur* saavuttaneet ovat osoittaneet omaavansa eurooppalaisen viitekehyksen tason B2.1 mukaisen toisen kotimaisen kielen kirjallisen taidon. Toisaalta edellä todettiin, että tämän saman eurooppalaisen viitekehyksen tason B2.1 mukaisen tason osoittaminen yleisissä kielitutkinnoissa vastaisi valtionhallinnon kielitutkinnon tasoa hyvä. Näin ollen vastaavan täytyy päteä myös toisen kotimaisen kielen A-tason kokeeseen.

A-oppimäärän toisen kotimaisen kielen kokeessa arvosanan *magna cum laude approbatur* tai *cum laude approbatur* saavuttaneet eivät ole osoittaneet aivan täydellisesti saavut-

taneensa opetussuunnitelman perusteiden tavoitteita. He ovat kuitenkin osoittaneet saavuttaneensa tason, jota voidaan pitää eurooppalaisen viitekehyksen tason B1.1–B1.2 mukaisena toisen kotimaisen kielen kirjallisena taitona. Koska tämä vastaa yleisissä kielitutkinnoissa ainakin valtionhallinnon kielitutkinnon tasoa tyydyttävä, on saman pädeittävä myös toisen kotimaisen kielen A-tason kokeeseen.

A-oppimäärän toisen kotimaisen kielen kokeessa arvosanan lubenter approbatur tai approbatur saaneet ovat vain osittain osoittaneet saavuttaneensa opetussuunnitelman perusteiden tavoitteita. Heidän kirjallinen kielitaitonsa on lähinnä eurooppalaisen viitekehyksen A-tasoa. Tämä vastaa yleisissä kielitutkinnoissa lähinnä tasoa 2. Valtionhallinnon kielitutkintojärjestelmän uudistustyöryhmä ei pitänyt tätä enää tyydyttävänä kielitaitona.

Tarkastellaan sitten B-oppimäärään perustuvaa toisen kotimaisen kielen koetta. B-oppimäärällä voidaan opetussuunnitelman perusteiden mukaan saavuttaa eurooppalaisen viitekehyksen taitotaso B1.1–B1.2. Tämän mukaan B-tason toisen kotimaisen kielen kokeessa arvosanan laudatur tai eximia cum laude approbatur saavuttaneet olisivat osoittaneet omaavansa eurooppalaisen viitekehyksen tason B1.1–B1.2 mukaisen toisen kotimaisen kielen kirjallisen taidon. Tämän tason osoittaminen yleisissä kielitutkinnoissa vastaisi lähinnä valtionhallinnon kielitutkinnon tasoa tyydyttävä. Näin ollen vastaavan täytyy päteä myös toisen kotimaisen kielen A-tason kokeeseen.

B-oppimäärän toisen kotimaisen kielen kokeessa arvosanan magna cum laude approbatur tai sitä alemman arvosanan saavuttaneet eivät ole osoittaneet aivan täysin saavuttaneensa opetussuunnitelman perusteiden tavoitteita. Heidän kirjallinen kielitaitonsa on lähinnä eurooppalaisen viitekehyksen A-tasoa. Valtionhallinnon kielitutkintojärjestelmän uudistustyöryhmä ei pitänyt tätä enää tyydyttävänä kielitaitona.

Näin on saatu seuraavat vastaavuudet:

Kirjallinen taito

Valtion kielitutkinto   Ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen koe arvosana

Taso	A-kieli	B-kieli
Hyvä	Eximia cum laude approbatur	
Tyydyttävä	Cum laude approbatur	Eximia cum laude approbatur

Tämä poikkeaa valtionhallinnon kielitutkintojärjestelmän uudistamistyöryhmän muistiossa esitetystä vertailtavuudesta. Siellä tehdyssä ehdotuksessa kirjallista taitoa ei voinut korvata ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeiden millään arvosanalla. Edellä esitetyn perusteella ehdotuksessa ei ole otettu täysimääräisesti huomioon ylioppilastutkinnon kapasiteettia. Samaa kritiikkiä esitti myös ylioppilastutkintolautakunta valtionhallinnon kielitutkintojärjestelmän uudistamistyöryhmän muistiosta antamassaan lausunnossa.

8.3 Ymmärtämisen taito

Valtionhallinnossa vaaditaan yksikielisillä alueilla toisen kotimaisen kielen puheen ja tekstin ymmärtämisen taitoa. Ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen arvosanojen ja valtionhallinnon kielitutkinnon arvosanojen vastaavuutta voidaan approksimoida välivaihei-

den kautta aivan samalla tavalla kuin edellä kirjallisen taidon tapauksessa. Prosessissa on syytä huomioida paitsi se, että toisen kotimaisen kielen ymmärtäminen on vähemmän kuin sen kirjallisen ja suullisen taito, niin myös se, että ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeiden arvosana sisältää arvion paitsi puheen ja tekstin ymmärtämisen taidosta niin myös kirjoittamisen taidosta.

Tämä merkitsee, että edellä esitetyin perusteisiin voitaisiin katsoa, että toisen kotimaisen kielen A-tason kokeessa saavutettu arvosana laudatur tai eximia cum laude approbatur osoittaa jo erinomaista ymmärtämisen taitoa, arvosana magna cum laude approbatur tai cum laude approbatur hyvää ymmärtämisen taitoa ja arvosana lubenter approbatur tai approbatur vielä tyydyttävää ymmärtämisen taitoa.

Vastaavasti voitaisiin katsoa, että toisen kotimaisen kielen B-tason kokeessa saavutettu arvosana laudatur tai eximia cum laude approbatur osoittaisi hyvää ymmärtämisen taitoa ja arvosana magna cum laude approbatur tai cum laude approbatur tyydyttävää ymmärtämisen taitoa.

Näin saataisiin seuraavat vastaavuudet.

Ymmärtämisen taito

Valtion kielitutkinto

Ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen koe

arvosana

Taso

Erinomainen

Hyvä

Tyydyttävä

A-kieli

Eximia cum laude approbatur

Cum laude approbatur

Approbatur

B-kieli

Eximia cum laude approbatur

Cum laude approbatur

Tämä poikkeaa valtionhallinnon kielitutkintojärjestelmän uudistamistyöryhmän muistiossa esitetystä vertailtavuudesta. Siellä tehdyssä ehdotuksessa ymmärtämisen taidon osoittaminen ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeilla vaati tutkinnon arvosanoilta enemmän kuin nyt tehty esitys. Ehdotuksessa ei ilmeisesti ole otettu täysimääräisesti huomioon ylioppilastutkinnon kapasiteettia. Tätä epäili myös ylioppilastutkintolautakunta valtionhallinnon kielitutkintojärjestelmän uudistamistyöryhmän muistiosta antamassaan lausunnossa.

8.4 Puhumisen taito

Puhumisen taidon kohdalla ei edellisten pykälien kaltaista vastaavaa vertailua voida tehdä, koska ylioppilastutkinnosta puuttuu aktiivisen puhumistaidon mittausta. Mikäli valtionhallinnon kielikokeissa olisi vielä erotettu puhumisen ymmärtäminen omaksi kokeekseen, voitaisiin ajatella sen korvaamista ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeella käyttäen samoja vastaavuuksia kuin kirjallisen taidon tapauksessa.

Arvio puhutun kielen osaamisesta voitaisiin ajatella liitettäväksi ylioppilastutkinnon osoittamiin tietoihin usealla eri tavalla.

Lukion oppimäärän huomiointi

Kuten edellä todettiin, antaa lukion opetussuunnitelman perusteiden mukainen opiskelu opiskelijalle suullisen kielen taidon, joka vastaa A-oppimäärässä eurooppalaista taitotasoa B2.1 ja B-oppimäärässä taitotasoa B1.1–1.2. Vielä B-oppimääräkin pystyy tämän mukaan tuottamaan hyvän suullisen taidon.

Eräs mahdollisuus olisi tällöin hyväksyä ylioppilaan suullinen kielitaito ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeen sekä lukion päättötodistuksen perusteella. Puheen ymmärtämisen osio korvautuisi tällöin ylioppilastutkinnon kuullun ymmärtämiskokeen perusteella ja puhumisen osio sillä perusteella, että puhuminen kuuluu lukion oppimäärään ja ylioppilas on suorittanut hyväksyttävästi sen riittävän hyvällä arvosanalla.

Tämä olisi yksinkertainen ja kustannusneutraali ratkaisu. Näin ei kuitenkaan saada erillistä arviota puhutusta kielitaidosta, vaikka puheen ymmärtäminen tuleekin mitatuksi kirjallisen taidon ohella ja sen osion pisteytys olisi mahdollista lisätä ylioppilastutkintotodistukseen. Voitaisiin kuitenkin harkita, että myös valtionhallinnon kielitutkinnon suullisen kielen tyydyttävä taito voitaisiin korvata ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeella ja lukion päättötodistuksen toisen kotimaisen kielen arvosanalla, mikäli A-tason kokeessa on saavuttanut vähintään arvosanan cum laude approbatur tai B-tason kokeessa vähintään arvosanan eximia cum laude approbatur sekä lukion päättötodistukseen toisen kotimaisen kielen tyydyttävän arvosanan A-oppimäärässä tai kiitettävän B-oppimäärässä.

Suullisen kielitaidon huomiointi erikseen

Mikäli pidetään asianmukaisena, että myös opiskelijan aktiivisen puhumisen taidosta olisi annettu arvioitu näyttö, voitaisiin harkita yhdistelmää, jossa valtionhallinnon kielitutkinto korvattaisiin ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeella sekä erikseen suoritetulla suullisen kielitaidon arvioinnilla. Koska ylioppilastutkinnon kielikokeessa on puheen ymmärtämisen osio, voisi suullisen kielitaidon arviointi olla pelkkä puhumisen arviointi.

Mahdollisia suullisen kielitaidon kokeita olisivat ainakin valtiohallinnon kielitutkintojärjestelmän uudistustyöryhmän muistiossa mainitut: valtionhallinnon uudistetun kielitutkinnon suullinen koe joko kokonaan tai vain puhumisen osalta, yleisen kielitutkinnon suullinen osa, yliopistojen ja korkeakoulujen perustutkintoon kuuluvien kielikokeiden suullinen osa.

Näiden lisäksi voisi korvaavaksi suullisen kielitaidon kokeeksi harkita Opetushallituksen lukioille laatimaa toisen kotimaisen kielen suullisen taidon koetta edellyttäen, että sen arvostelun luotettavuus voitaisiin taata. Tämä edellyttäisi vähintään, että arvioija ei ole opiskelijan oma opettaja.

Erikseen on sovittava arvosana-asteikkojen vastaavuudesta. Yleisen kielitutkinnon sekä yliopistojen ja korkeakoulujen kielikokeen kohdalla voidaan noudattaa valtiohallinnon kielitutkintojärjestelmän uudistustyöryhmän esitystä. Opetushallituksen toisen kotimaisen kielen suullisen taidon koe arvioidaan viisiportaisella asteikolla. Tämän sijoittuminen eurooppalaiseen viitekehyykseen olisi tarkistettava. Lähtöhypoteesina voisi ajatella, että ylin taso 5 vastaisi erinomaista kielitaitoa, taso 4 ja 3 hyvää kielitaitoa sekä taso 2 tyydyttävää kielitaitoa.

Kaikki nämä vaihtoehdot ovat joko olemassa olevia tai suunniteltuja kokeita, joten niiden käyttö ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeen ohella olisi yksinkertaista ja kustannusneutraalia. Koska mainitut suullisen kielitaidon kokeet eivät kuulu ylioppilastutkintoon, olisi niiden suorittaminen opiskelijalle vapaaehtoista.

8.5 Suullisen kielitaidon koe ylioppilastutkinnossa

Teoreettisella tasolla kompakti ratkaisu ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeen saamiseksi täysin vertailukelpoiseksi valtionhallinnon kielitutkinnon kanssa olisi lisätä toisen kotimaisen kielen kokeeseen puhutun kielen taidon mittaamisen osio. Tämä ratkaisu kehittäisi samalla toisen kotimaisen kielen koetta lukion päättötutkintona.

Kuten edellä on esitetty, ei suullista kielitaitoa mittaavan osion käyttöönotto ole ongelmatonta. Tämä ilmenee jo siitäkin, ettei sellaista ole ylioppilastutkinnossa otettu käyttöön. Pääongelmana on toisen kotimaisen kielen kokeen suorittavien suuri lukumäärä (jopa 45.000 vuodessa), suoritusten arvioinnin tiukka aikataulu sekä ylioppilastutkinnon edellyttämän tason mukaisen arvioinnin yhdenmukaisuuden saavuttaminen. Kokeesta aiheutuvat korkeat kustannukset ovat myös eräs osion käyttöönottopäätökseen vaikuttava tekijä.

Tällä hetkellä valtionhallinnon kielitutkintoja suoritetaan noin 5 000 vuodessa. Ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeisiin ilmoittautuu vuodessa noin yhdeksänkertainen määrä, eli noin 45 000. Koska puhumisen taidon mittaaminen ylioppilastutkinnossa on epätriviaalia, voisi lukumäärien suuresta erosta päätellä, että toisen kotimaisen kielen kokeeseen ei kannata pelkästään valtion kielitutkinnon korvaavuuden vuoksi lähteä lisäämään puhutun kielen taitoa mittaavaa osiota.

Ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeeseen sopivan suullisen kielitaidon osion toteuttamismahdollisuutta ei ole mahdollista luotettavasti arvioida tämän selvityksen puitteissa. Asian selvittäminen olisi toteutettava erillisenä ja erikseen rahoitettuna hankkeena, jossa myös selvittäisiin aktiivisen puhetaidon mittaamisen yhdistäminen nykyiseen kuullunymmärtämiskokeeseen. Hankkeeseen olisi myös syytä yhdistää tarpeellisessa mittakaavassa tapahtuva suullisen kokeen eri toteuttamis- ja arviointitapojen kokeilu ennen lopullista ratkaisua.

Selvitystyössä olisi huomioitava, että mikäli hanke johtaisi puhumisen taidon mittaamiseen ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeissa, täytyisi harkita myös vastaavanlaisen osion lisäämistä vieraan kielen kokeisiin. Sen vuoksi olisi jo tässä selvitysvaiheessa arvioitava tämän kokonaisuuden toteutusmahdollisuuksia ja kustannusvaikutuksia. Samassa yhteydessä voisi harkita, olisiko puhumisen taitoa mittaava osio vapaaehtoinen vaiko pakollinen.

Muutoksen suuruuden vuoksi tätä suullisen kokeen vaihtoehtoa ei voitaisi toteuttaa nopeasti. Se vaatisi vähintään kolmen vuoden karensiajan.

9 Selvitysmiehen ehdotus

9.1 Lähtökohta

Selvitysmies yhtyy pitkälti valtionhallinnon kielitutkintojärjestelmän uudistamistyöryhmän käsityksiin. Nykyajan nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa myös valtionhallinnon ja julkisyhteisöjen tehtäväkuvat saattavat muuttua huomattavasti jo lyhyessäkin ajassa. Tällöin on rationaalista määritellä valtion kielitutkintojen perustaksi riittävän yleiskielen tason varmentaminen. Julkishallinnon toimi- ja tehtäväkohtaisen erityiskielitaito on oleellisesti erityissanaston hallintaa ja sen kehittäminen kuuluu luontevasti henkilöstön jatkokoulutukseen.

Selvitysmies yhtyy ehdotukseen valtionhallinnon kielikokeiden osittamisesta niin, että erikseen voi osoittaa pelkästään kirjallista taitoa, pelkästään suullista taitoa ja pelkästään ymmärtämisen taitoa. Erityisesti selvitysmies pitää kannatettavana sitä, että valtionhallinnon kielikoetta tai sen osia voitaisiin korvata ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeella.

Selvitysmiehen saaman käsityksen mukaan aiemmissa vertailuissa ei kuitenkaan ole riittävästi tiedostettu toisen kotimaisen kielen uudistuvien lukion opetussuunnitelmien perusteiden mukaisen opiskelun todellista tasoa. Lukiokoulutuksessa pyritään yleiskielen hallintaan, samaan, mihin valtionhallinnon kielitutkinnot halutaan perustaa. Koska ylioppilastutkinnon kokeet laaditaan opetussuunnitelmien perusteiden osoittaman taitotason mukaan, seuraa tästä että ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeen antama näyttö kielitaidosta on aiemmin tiedostettua parempi.

9.2. Ehdotus

Selvitysmies esittää, että valtionhallinnon kielitutkinnon voi korvata ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen A- tai B-tason kokeen avulla seuraavasti:

Hyvä suullinen ja kirjallinen taito

Valtion kielitutkinnon suullisen ja kirjallisen taidon kokeen arvosanalla hyvä voi korvata suorittamalla

- 1) kirjallisen taidon osoituksena ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen A-tason kokeen vähintään arvosanalla *eximia cum laude approbatur* tai toisen kotimaisen kielen äidinkielen kokeen sekä
- 2) suullisen taidon osoituksena valtion kielitutkinnon suullisen taidon kokeen tai siihen rinnastettavan toisen kotimaisen kielen suullisen taidon kokeen hyvää vastaavalla arvosanalla.

Edellä mainituiksi korvaaviksi suullisen taidon osoituksiksi hyväksytään

- yleisen kielitutkinnon suullisen kielitaidon koe vähintään tasolla 4
- yliopistojen ja korkeakoulujen suullisen taidon kielikoe vähintään arvosanalla hyvä
- Opetushallituksen suullisen kielitaidon koe vähintään tasolla 3.

Tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito

Valtion kielitutkinnon suullisen ja kirjallisen taidon kokeen arvosanalla tyydyttävä voi korvata suorittamalla

- 1) kirjallisen taidon osoituksena ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen A-tason kokeen vähintään arvosanalla *cum laude approbatur* tai B-tason kokeen vähintään arvosanalla *eximia cum laude approbatur* sekä
- 2) suullisen taidon osoituksena valtion kielitutkinnon suullisen taidon kokeen tai sitä korvaavan toisen kotimaisen kielen suullisen taidon osoituksen tyydyttävää vastaavalla arvosanalla.

Edellä mainituiksi korvaaviksi suullisen taidon riittäviksi osoituksiksi hyväksytään

- yleisen kielitutkinnon suullisen kielitaidon koe vähintään tasolla 3
- yliopistojen ja korkeakoulujen suullisen taidon kielikoe vähintään arvosanalla tyydyttävä
- Opetushallituksen suullisen kielitaidon koe vähintään tasolla 2
- lukion päättötodistus, jossa toisessa kotimaisessa kielessä A-oppimäärän tyydyttävä tai B-oppimäärän kiitettävä arvosana.

Erinomainen ymmärtämisen taito

Valtion kielitutkinnon ymmärtämisen taidon kokeen arvosanalla erinomainen voi korvata suorittamalla ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen A-tason kokeen vähintään arvosanalla *eximia cum laude approbatur*.

Hyvä ymmärtämisen taito

Valtion kielitutkinnon ymmärtämisen taidon kokeen arvosanalla hyvä voi korvata suorittamalla ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen A-tason kokeen vähintään arvosanalla *cum laude approbatur* tai B-tason kokeen vähintään arvosanalla *eximia cum laude approbatur*.

Tyydyttävä ymmärtämisen taito

Valtion kielitutkinnon ymmärtämisen taidon kokeen arvosanalla tyydyttävä voi korvata suorittamalla ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen A-tasoisen kokeen vähintään arvosanalla approbatur tai B-tason kokeen vähintään arvosanalla cum laude approbatur.

9.3 Työelämän vaatimuksia vastaava toisen kotimaisen kielen taito

Edellä sanotut ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeen mahdollisuudet osoittaa kielitaito on johdettu valtionhallinnon ja julkisyhteisöjen näkökulmasta. Myös näiden ulkopuolisessa työelämässä on tarvetta saada näyttö toisen kotimaisen kielen hallinnasta. Tilanne ei kuitenkaan oleellisesti poikkea valtionhallinnosta tai julkisyhteisöistä. Työelämässä eletään nykyään nopeiden muutosten aikaa. Näin ollen myös toisen kotimaisen kielen käyttötapa ja tarve ovat muutostilassa. Kielenhallinnan on silloin perustuttava yleiskielen hallintaan sekä kykyyn aktiivisesti kehittää kielitaitoaan. Lukiokoulutus antaa juuri näitä valmiuksia ja ylioppilastutkinto mittaa luotettavasti, miten hyvin nämä valmiudet on saavutettu. Näin ollen selvitysmiehen käsityksen mukaan ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen koetta voidaan käyttää yleisesti työelämän vaatimuksia vastaavan kielitaidon osoitukseen edellä esitetyillä tavoilla ja tasoilla.

9.4 Ehdotuksen vaikutuksista

Ehdotus edellyttää, että edellä esitetyt valtionhallinnon kielitutkinnon ja ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeen sekä esitettyjen suullisen kielitaidon kokeiden vastaavuudet kirjataan tulevaan asetukseen suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa.

Ehdotus ei edellytä uusien kielikokeiden kehittämistä, vaan se pohjautuu olemassa oleviin kirjallisen ja suullisen taidon kokeisiin. Näin ollen ehdotus on välittömästi toteutettavissa.

Ehdotus lisää eräiden siinä mainittujen korvaavien suullisen kielitaidon kokeiden suorittajien määrää ja vastaavasti vähentäisi valtion kielitutkinnon suullisen kokeen suorittavien määrää.

Ehdotuksella ei olisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

Ehdotus monipuolistaisi valtionhallinnon kielitutkinnon suoritustapoja ja sitä tietä lisääisi suoritusten määrää. Tämä puolestaan edistäisi toisen kotimaisen kielen osaamista valtion hallinnossa.

Ehdotus lisää kiinnostusta toisen kotimaisen kielen opiskelua kohtaan. Tällä on merkitystä erityisesti sellaisissa ylioppilastutkinnon muodoissa, joissa toisen kotimaisen kielen koe voidaan korvata jollain muulla kokeella. Näissä ehdotus nostaisi toisen kotimaisen kielen kokeen suorittavien määrää.

Aiemmin esitetyn toisen kotimaisen kielen kokeiden arvosanajakaumista nähdään niiden ylioppilaiden viimeaikaiset vuosittaiset keskimäärät, joilla ehdotuksen mukaan olisi valtionhallinnon kielitutkintoa korvaava suoritus.

Vuosittaisista ylioppilaista saisi toisen kotimaisen kielen ymmärtämisen taidon ruotsin kielessä noin 22 000 ja suomen kielessä noin 2 000. Lisäksi osa heistä saisi toisen kotimai-

sen kielen hyvän tai tyydyttävän kirjallisen taidon. Lukumäärät jakautuisivat arvosanoihin seuraavasti:

Ymmärtämisen taito	Kirjallinen taito		
Arvosana	Arvosana	Ruotsin kieli	Suomen kieli
tydyttävä		15 000	500
hyvä	tydyttävä	6 500	900
erinomainen	hyvä	600	500

Vuosittain siis noin 24 000 ylioppilasta saisi valtionhallinnon kielitutkinnon mukaisen toisen kotimaisen kielen ymmärtämisen taidon. Heistä noin 8 500 voisi lisäksi saada osoitetuksi ainakin valtionhallinnon kielitutkinnon mukaisen tyydyttävän suullisen ja kirjallisen taidon suorittamalla jonkin edellä mainituista suullisen taidon koetta korvaavista suullisen kielitaidon osoituksista. Tällä hetkellä valtionhallinnon kielitutkintoja suoritetaan huomattavasti näitä lukuja vähemmän.

9.5 Ylioppilastutkinnon kehittäminen

Ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeen voidaan katsoa antavan luotettavan ja tasapuolisen arvion toisen kotimaisen kielen opetus suunnitelman perusteiden mukaisesta osaamisesta puheen ymmärtämisen ja kirjallisen taidon osa-alueilla. Koe mittaa näitä asioita nykyaikaisesti ja monipuolisesti, joten se ei tarvitse tässä suhteessa mitään erityisiä rakenteeseen tai toimeenpanoon liittyviä muutoksia.

Toisen kotimaisen kielen lukion opetus suunnitelman perusteisiin sisältyy myös toisen kotimaisen kielen suullinen taito. Ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeeseen sisältyy kuullunymmärtämiskoe, mutta ei puhutun kielen koetta. Tällaisen osion lisääminen parantaisi toisen kotimaisen kielen kokeen kykyä mitata opetus suunnitelman perusteiden mukaista kielitaitoa.

Puhutun kielen kokeen toteutukseen ylioppilastutkinnon mittakaavassa ja reunaehdoilla sisältyy useita kielitaidon mittaamiseen ja kokeen järjestämiseen sekä kokelaiden tasapuoliseen kohteluun liittyviä ongelmia, jotka vaativat erillisen perusteellisen selvityksen.

Lisäksi suullisen kielitaidon kokeen sisällyttämisellä ylioppilastutkinnon toisen kotimaisen kielen kokeeseen olisi huomattavia taloudellisia vaikutuksia. Niiden suuruus riippuu lähinnä kokeen arvioinnin toteuttamistavasta, mutta voitaneen estimoida, että vuosittaisten kokonaiskustannusten suuruusluokka olisi helposti miljoona euroa.

Tässä vaiheessa ei ole relevanttia tehdä perusteltua ehdotusta toisen kotimaisen kielen kokeen kehittämisestä niin, että se mittaisi myös puhutun kielen taitoa. Mikäli katsotaan tarkoituksenmukaiseksi selvittää asiaa edelleen, voitaisiin pyytää ylioppilastutkintolautakuntaa perustamaan asiantuntijatyöryhmä tekemään asiasta esiselvitys. Tällöin on otettava huomioon, että ylioppilastutkinnon kaikissa kielikokeissa on syytä mitata kokelaan taitotasoa samoilla kielitaidon osa-alueilla. Ei ole mielekäästä ajatella, että aktiivisen puhumisen taidon mittaaminen sisällytettäisiin ainoastaan toisen kotimaisen kielen kokeisiin, mutta ei vieraiden kielten kokeisiin. Esiselvityksen vaatimat vertailut ja tutkimukset vaativat erillisrahoitusta. Esiselvityksen perusteella voitaisiin sitten päättää jatkotoimenpiteistä.

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

ISBN 952-442-194-1

ISSN 1458-8102

Julkaisumyynti:

Yliopistopaino

PL 4 (Vuorikatu 3)

00014 Helsingin Yliopisto

puhelin (09) 7010 2369

faksi (09) 7010 2374

books@yopaino.helsinki.fi

www.yliopistopaino.helsinki.fi

Helsinki 2003